БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй ОБЛАСТНОЙ БА ГОРОДСКОЙ КОМИТЕДҮҮДЭЙ, БМАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ОРГАН.

№ 47 (5976) | 1950 оной мартын 4, суббото | Сэн 20 мүнгэн

Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй эбдэршэгүй блок

Бүгэдэарадай һайндэр болотор — СССР-эй Верховно Советдэ һунгаха үдэр болотор хэдыхэн хоног үлэбэ. 1950 оной мартын 12-ой үдэрые манай республикын ажалшад айхабтар ехэ хүхюун баяртайгаар, ажалай ба политическэ туйлай ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаха гэжэ байна.

Бурят-Монголой ажалшад ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй хандалгада харюу болгон, ажахын түсэбүүдые үлүүлэн дүүргэхын түлөө, ажалшадай байра байдалые улам һайжаруулхын түлөө туйлай ехэ урма зоригтойгоор тэмсэжэ байна. Энэ хадаа бурят-монгол арадта эрхэ сүлөө, зол жаргал олгоһон большевигүүдэй партида, тэрэнэй гениальна вождь нүхэр Сталинда хизаарлашагүй ехэ баяр баясхалантай байһанай тэмдэг мүн.

Манай советскэ хүнүүдэй иигэжэ эршэтэй шангаар ажаллажа байһан, большевигүүдэй партиин хүтэлбэри доро ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабажа, урагшаа улам хурданаар дабшахын түлөө бэлэн байһан ябадалынь ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, манай советскэ хүнүүдэй гараар бүтэһэн юумэн тэдэ советскэ хүнүүдэй аша туһын түлөө хэрэглэдэг, өөһэдынь Эхэ оронийе — Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзые хүгжөөхын ба бэхижүүлхын түлөө хэрэглэдэг байна. Юуб гэхэдэ, минии хэһэн юумэ советскэ ороной хэһэн юумэн гээшэ, тиин советскэ ороной хэһэн юумэ минии хэһэн юумэ гээшэ гэжэ манай советскэ хүн бүхэн һайса мэдэдэг.

Энэнь эдеэ хоолой ба промышленна товарнуудта гүрэнэй розничнэ сэнгүүдые шэнээр химдаруулга дээрэ эли тодоор харагдана. Энэ хадаа арад зондоо Ленин—Сталинай партиин хизааргүй үнэнөөр алба хэдэгэй бодото баримтань мүн. Энэ хадаа арад зоной интересүүдые большевигүүдэй партиин, советскэ правительствын саг үргэлжэ сахижа байдагай элитэ гэршэнь мүн болоно. Тиимэ ушарһаа арад зомнай Ленин — Сталинай агууехэ партидаа заха хизааргүй ехээр этигэдэг ба халуунаар инагладаг байна.

Мүнөө манай республика соо боложо байгаа һунгалтын урдахи суглаанууд хадаа парти ба арад хоёрой хоорондохи тиимэ таһаршагүй харилсаае үшөө дахин харуулна. Һунгагшад өөһэдынгөө кандидадуудтай уулзахадаа, тэдэниие хүмүүжүүлһэн ба ургуулһан большевигүүдэй партида хэды ехэ дуратай байһанаа, тэрэ партиин хүтэлбэри доро өөрынгөө колхозые, өөрынгөө предприятиие, өөрынгөө городые улам гоё һайхан болгохын түлөө тэмсэхээр бэлэн байһанаа эгээл үнэн, эгээл арюун үгэнүүдээр мэдүүлнэ. СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудта кандидадуудтаяа һунгагшадай уулзалга болбол советскэ арадай морально-политическэ нэгэдэлэй, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй сталинска блогой эбдэршэгүй бата бэхи байһанай хүсэтэ демонстраци болоо.

Олон тоото суглаанууд дээрэ һунгагшадай хэлэһэн үгэнүүд хадаа советскэ Эхэ орондоо тэдэнэй хизаарлашагүй дуратай байһанай, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй кандидадуудта тэдэнэй нэгэн һаналтайгаар голосуудаа үгэхэ байһанай бодото баримтань болоно.

Үсэгэлдэр Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудай багшанар ба студентнэр СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудта кандидадууд А. В. Кудрявцевтай, М. Б. Митинтэй уулзаба. Институдай студент нүхэр Чагдуров бүхы студентнүүд ба багшанарай, бүхы бурят-монгол арадай һанал бодолые элирхэйлэн энэ уулзалга дээрэ иигэжэ хэлэбэ:

—Бидэнэр тон жаргалтай хүхюун сагта, сталинска эпохын үедэ ажаһуужа байнабди. Бидэнэй үмэнэ ажал хэхэ, эрдэм шудалха, зол жаргалтайгаар ажаһууха бүхы замууд нээгдэнхэй. Бидэнэр иимэ зол жаргалта байдалайнгаа түлөө социалистическэ Эхэ орондоо, агууехэ Сталин багшадаа дуратайбди.

Һунгагшад болбол засаг түрын дээдэ органдо өөһэдынгөө түлөөлэгшэдые эльгээхын түлөө бэлэдхэжэ байхадаа арадай депутат, арадай һунгагдамал юу хэхэ ёһотойб гэһэн захяа үгэнэ. Манай кандидадууд өөрынгөө Эхэ орондо үнэн сэхээр алба хэхэ, гүрэнэй засагай дээдэ органдо һунгагшадай хүндэтэй түлөөлэгшэдынь болохо гэжэ бата этигэһэнээ Баргажанай болон Ториин, Хориин ба Закаменай, Кабанскын ба Улан-Удын һунгагшад нэгэн һаналтайгаар мэдүүлнэ. «Депутат болбол, —нүхэр Сталинай һургадаг ёһоор, —арадай зарса гээшэб, Верховно Советдэ тэдэнэй түлөөлэгшэнь гээшэб гэжэ мэдэхэ ёһотой ба тэрээндэ арадай захяа үгэһэнэй ёһоор, бэеэ абажа ябаха ушартай».

«Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) партиин Центральна Комитет болбол кандидадууд — коммунистнуудта голосуудаа үгэһэндөө адли тэгшэ нэгэн һаналтайгаар, депутадуудта партийнабэшэ кандидадуудта голосуудаа үгэхыень бүхы коммунистнуудые уряална. Партийнабэшэ һунгагшад хадаа партийнабэшэ кандидадуудта голосуудаа үгэһэндөө адли тиимэ нэгэн һаналтайгаар Верховно Соведэй депутадуудта кандидадууд — коммунистнуудта голосуудаа үгэхэ гэжэ коммунистическэ парти найдана.

Нүхэд һунгагшад! Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудта голосуудаа үгэгты!

Арадай ажабайдал тухай Сталинска анхарал бидэнние ажалай габьяада зоригжуулна

★

Үнэн зүрхэнһөө

Ахын аймагай центрын культурын байшан соо үнэ сэн химдаруулха тухай парти ба правительствын түүхэтэ тогтоолдо зорюулагдаһан олон тоото хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай митинг боложо үнгэрөө.

Митинг дээрэ партиин айкомой секретарь нүхэр Бекишев иигэжэ хэлээ:

— Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай һүүлэй сталинска табанжэлэй үедэ манай орондо арадай ажахые һэргээн бодхоолго түргэн темпээр дабшажа ябана. Хаа хаанагүй социалистическэ мүрысөөн үргэн далайсатайгаар дэлгэржэ, ажалай амжалтанууд туйлагдана. Тиихэтэй хамта, ажалшадай ажабайдал жэл ерэхэ бүри хүгжэн һалбарна. Эдэ бүхы хадаа манай парти ба правительствын, нүхэр Сталинай сэсэн мэргэн хүтэлбэриин аша үрэ мүн.

Мүнөө мартын нэгэнһээ үнэ сэнгэй шэнээр химдаралга хүдэлмэришэдэй салин хүлһые ехээр дээшэлүүлбэ, таряашадта үргэн хэрэглэлэй эд бараануудые үнэгүй сэнгээр худалдан абаха арга боломжо олгобо.

Митингдэ хабаадагшадай дундаһаа хамта арбаад хүн үгэ хэлэжэ, арадуудай агууехэ вождь И. В. Сталинда үнэн зүрхэнэй баяр хүргөө.

Л. Булгутов.

Түрүүшын үдэрэй дүнгүүд

Эдеэ хоолой ба промышленна товарнуудта гүрэнэй розничнэ сэнгүүдые шэнээр химдаруулха тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолые ажалшад айхабтар ехэ баяртайгаар угтаа.

Мартын 1-нэй үдэр Улан-Удын бүхы магазинууд, тэрэ тоодо центральна универмаг шэнэ доошолуулагдаһан сэнгээр эд бараа худалдажа захалаа. Энэ үдэр тус универмаг эд бараанай эрьесын талаар үдэрэйнгөө даалгабари 175 процент дүүргэһэн байха юм. Энэ баримта хадаа ажалшадай юумэ худалдан абаха шадалайнь эрид дээшэлһэнииие элеэр гэршэлжэ үгэнэ.

Тус магазинай парфюмерно-косметическэ таһаг энээнһээ урда эд бараанай эрьесын даалгабари саг үргэлжэ дүүргэдэггүй байгаа һаа, харин энэ үдэр даалгабаряа 270 процент дүүргээ.

Эд бараанай эрьесэ дээрэһээ хараалжа салин хүлһэ түлэхэ гэһэн тогтоолой ёһоор, тус таһагай продавецууд нүхэд Мельникова ба Елаева гэгшэд энэ үдэр урданайхиһаа 4 дахин ехээр салин хүлһэ абаха болобо. Энэ ушар эд бараанай эрьесые эрид дээшэлүүлхэ ба эд хэрэглэгшэдые культурнаар хангаха хэрэгтэ худалдаа наймаанай хүдэлмэришэдые зоригжуулха байһаниинь лабтай.

★ ★

Барагдашагүй баяраар угтаба

Ниитын эдеэ хоолой ба эд бараануудай гүрэнэй розничнэ сэнгүүдые химдаруулха тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолые мяха-консервын комбинадай хэдэн зуун хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшад тон халуунаар, тон ехэ баяртайгаар угтаба.

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй комбинадтахи парторг нүхэр Мурчин нэрьемэ альгаташалгануудай дотор митинг нээжэ, тус тогтоолой советскэ арадуудай ажабайдалда ямар ехэ удхашанартай байһан тухай тодотон хэлэбэ.

Һүүлээрнь үгэ абаһан комбинадай главна механик нүхэр Перепница гэгшэ иигэжэ хэлэбэ:

—Үнэ сэнгэй гурбадахи химдаралга хадаа манай инаг түрэл парти ба правительствын, нүхэр Сталинай өөрынгөө арад зон тушаа саг үргэлжын халуун анхарал хандуулжа байһаниие эли тодоор гэршэлнэ. Манай орондо хүдэлмэришэн бүхэнэй салин хүлһэн жэлһээ жэлдэ дээшэлнэ. Хүдэлмэришэдэй ба таряашадай ажабайдал улам һайжарна, улам культурна болоно.

Нүхэдүүд! Парти, правительствынгаа энэ түүхэтэ тогтоолдо харюу болгон, эдеэ хоолой продукт үйлэдбэрилхэ квартальна түсэбөө һунгалтануудай үдэр хүрэтэр дүүргэхые уряалнаб.

Солото стахановка нүхэр Федотова консервнэ заводой коллективүүдэй зүгһөө үгэ хэлэбэ: —Эхэ оронойнгоо аша туһада эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлмэрилжэ, консервэ үйлэдбэрилхэ квартальна түсэбөө мартын 12-то 105 процент дүүргэхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые 5 процентээр химдаруулха гэһэн уялга абанабди,—гэжэ мэдүүлбэ.

Тэрэшэлэн колбасна цехын түрүү бригадир нүхэр Потапова, стахановец Суворов ба бусад хамта 10 гаран хүнүүд үгэ хэлэжэ, инаг түрэл парти ба правительстводаа барагдашагүй ехэ баяр баясхалан хүргэбэ.

Ажабайдалнай улам һайжарна

* * *

Курумканһаа телеграмма

* * *

Мартын 1-һээ эдеэ хоолой ба промышленна товарнуудта гүрэнэй розничнэ сэнгүүдые шэнээр химдаруулха тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолые Курумканай аймагай ажалшад ехэхэн дэбжэлтэтэйгээр угтаа. Бүхы колхозууд ба предприятинуудаар баярай митингнүүд боложо үнгэрөө.

Аймагай типографиин хүдэлмэришэн нүхэр Ефимов митинг дээрэ иигэжэ мэдүүлбэ:

— Мүнөө болоһон үнэ сэнгэй химдаралга хадаа ажалшадай ажабайдалые бүри ехээр һайжаруулхань. Жэшээнь, минии бүлын салин хүлһэнһөө һара бүридэ аяар 500 түхэриг үлүү гараха аргатай болобо. Энээгээрээ би ехэхэн хэмжээнэй эд бараануудые абаха байнаб.

Парти ба правительствынгаа зүгһөө иимэ анхаралаар хүреэлэгдэнхэй байхадаа, советскэ хүн бүхэн Эхэ оронойнгоо улам хүгжэхын ба бэхижэхын түлөө ажал хүдэлмэри дээрээ шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлажа байна.

Калининай нэрэмжэтэ колхозой солото адуушан нүхэр Шалданов иигэжэ хэлээ: «Би үнгэрэгшэ 1949 онойнгоо ажалта үдэрнүүдтэ 2000 түхэриг мүнгэ, 120 пүүд талха абахамни. Мүнөө үнэ сэнгэй иимэ ехээр химдараад байхада, минии бүлын байдалые энэ олзомни хэды шэнээн һайжаруулхаб! Энэ түүхэтэ тогтоолдо харюу болгон хаража байһан адуун һүрэгөө тобир тарганаар ондо оруулха уялга абабаб».

Мартын нэгэнэй үдэр аймцентртэ 20.000 түхэригэй эд бараан худалдагдаа. Тэрэ тоодо тоһон — 1 центнер, загаһан — 2, сахар — 3 центнер, 400 плиткэ сай ажалшадта наймаалагдаа. Продавец нүхэр Бубеев гансаараа 1000 метр бүд худалдаба.

С. Тараскин.

Ажахымнай алишье талаараа һалбарна

Улан-Үдэ станциин түмэрзамайхид эд бараанай үнэ сэн химдаруулха тухай парти ба правительствын тогтоолдо зорюулан митинг хэбэ. Мартын 1-нэй үдэшын 5 часта, паровозно депогой эгээл ехэнүүд цехүүдэй нэгэн соо 700 гаран хүнүүд суглараа.

Депогой партийна организациин секретарь нүхэр Лилигурский гэгшэ митингээ нээгээ. Һүүлээрнь, ВКП(б)-гэй Горкомой секретарь нүхэр И. И. Логушкин энэ түүхэтэ тогтоолой ажалшадай ажабайдалда туйлай ехэ удхашанартай байһан тухай тогтожо хэлээд, митингдэ хабаадагшадые ажалай габьянуудта уряалаа.

Зүүн-Сибириин түмэр зам дотор суудаа гараһан солото машинист нүхэр Ловушкин тус тогтоолдо харюу болгон, бүгэдэарадай һайндэр — мартын 12 болотор 10 тонно шулуу нүүрһэ арбилха, өөрынгөө бригадын хүсөөр нэгэ паровоз угаан гаргаха гэһэн уялга абаа.

КОМСОМОЛЬСКО-ЗАЛУУШУУЛАЙ АГИТБРИГАДА

Ехэ-Куналейн культурын Байшангай комсомольско-залуушуулай агитбригада Тарбагатайн аймагай колхозникүүдай дунда ехэ хүндэтэй юм.

Ургаса хуряалгын ба хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлэй үедэ тус агитбригада нилээд хүдэлмэри хээ. Энэ бригада болбол аймагай олонхи колхозуудта, тракторна бригадануудта, полевой стануудта ба малажалай фермэнүүдтэ холодоо гаража байгаа.

Советскэ композиторнуудай, драматургнуудай эрхим зохёолнууд бригадын репертуарта ородог, аймагай эрхим хүнүүдэй амжалтанууд, мүнөөдэрэй шухала асуудалнууд харуулагдадаг.

Агитбригадын гэшүүд дайшалха хуудаһануудые, ханын газетэнүүдые гаргахадань тарянажалай ба малажалай бригаднуудта туһалдаг, хөөрэлдөөнүүдые болон уншалгануудые колхозникүүдай дунда үнгэргэдэг байна.

СССР-эй Верховно Советдэ һунгаха һунгалтануудта бэлэдхэхэ зуураа, Ехэ-Куналейн культурын Байшангай агитбригада репертуараа дахин хаража үзөөд, тэрээндээ шэнэ зохёолнуудые оруулба. Һаяхан тус бригада Кировэй ба Молотовой нэрэмжэтэ колхозуудай һунгагшадта хоёр концерт харуулба.

А. Гергесов.

Һунгагшадай вечер

ОРЛИК. (Радиогоор абтаба). Һаяхан Ахын аймагай центртэ залуу һунгагшадай вечер болобо. Тус вечертэ 70 шахуу хүнүүд хабаадаба. Сугларагшадта ВЛКСМ-эй айкомой секретарь нүхэр Булгутов «Сталин—СССР-эй Конституциие зохёогшо» гэһэн темээр лекци уншаба.

Лекциин һүүлдэ уранһайханай самодеятельностиин коллективэй хүсөөр сугларагшадта концерт харуулагдаба.

Б. Лхамажапов.

Һунгагшадтай кандидадуудай уулзалга

☆ ☆

Агууехэ Сталиндаа баяртайбди

БАРГАЖАН. (Телефоноор абтаба). Аймагай социалистическэ культурын байшангай уужам һаруул зал хүн зоноор дүүрэнхэй. Эндэ СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат нүхэр С. М. Ивановтой уулзалгын суглаан болобо.

Нүхэр С. М. Иванов зал соо орожо ерэбэ. Нүхэр Ивановые сугларагшад нэрьемэ альгаташалгаар угтаа.

Этигэмжэтэ нюур нүхэр Л. Портнягина үгэ абажа хэлэнэ.

— Советскэ арадууд инаглал дурлалайнгаа ба баяр баясхалангайнгаа түрүүшын үгые бүгэдэарадай кандидат нүхэр Сталинда зорюулна, — гэжэ эхилээд, нүхэр Портнягина депутадта кандидат Соломон Матвеевич Ивановой биографи, Эхэ оронойнгоо урда тэрэнэй харуулһан шэн габьянууд тухай хэлээ. Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидат нүхэр С. М. Ивановой түлөө голосоо үгэхые бүхы һунгагшадые уряалан нүхэр Портнягина үгэеэ дүүргэбэ.

Һүүлээрнь Соломон Матвеевич трибунада гараба.

— Та һунгагшадай намда этигэн найдажа, СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлһэниие манай большевистскэ партида таанадай этигэн найдадаг байһандатнай тоолоноб. —гэжэ хэлээд, нүхэр Иванов болбол бүхы хүсэ шадалаа социалистическэ Эхэ оронойнгоо урган һалбаралгада үгэхэ байһанаа баталан хэлэбэ.

Удаань һунгагшад ехэ эдэбхитэйгээр үгэ хэлэжэ эхилбэ. Гэрэй эзэн эхэнэр 55 наһатай Е. Касаткина үгэ соогоо иигэжэ хэлэнэ:

— Хаанта засагай үедэ ажалшад политическэ ямаршье эрхэгүй байгаа. Мүнөө бидэнэр адли тэгшэ эрхэтэй болоһон туладаа гүрэнэйнгөө эгээл дээдэ засаг түрэдэ сэхэ һунганабди. Тиихэдэ, өөһэдынгөө кандидадтай нюураараа хөөрэлдэжэ, өөһэдынгөө зүгһөө захяа үгэнэбди. Иимэ хуули ба байдалай түлөө манай партида, агууехэ Сталинда баяр баясхалан хүргэнэб.

Үгэ хэлэһэн бусад нүхэдүүд бултадаа Ленин—Сталинай агууехэ партида, Советскэ социалистическэ Эхэ орондоо сэдьхэл бодолойнгоо эгээл арюун һайхан дээжые, хүсэ шадалайнгаа бүхы эршые үгэхэ байһанаа мэдүүлбэд. Тэдэнэр коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө голосуудаа нэгэ хүн шэнгеэр үгэхые бүхы округойнгоо һунгагшадые уряалба.

Тус суглаанда хамта 400 гаран хүн хабаадалсаа. 11 хүн үгэ хэлээ. Тэдэнэр эндэһээ тарахадаа, социалистическэ Эхэ оронойнгоо түлөө омогорходогоо, агууехэ Ленин—Сталинай партида хизааргүйгөөр дуралдагаа үшөө дахин мэдэрэн харуулбад.

А. Поздняков.

Хориин һунгагшадай үгэ

☆ ☆

ХОРИ. (Телефоноор абтаба). Аймагай һунгагшад СССР-эй Верховно Соведэй депутадай кандидат Гунсын Аюшеевна Цыденоватай уулзалгануудые хэбэ.

Февралиин 25-най үдэшэ аймагай культурын байшан соо 300 гаран һунгагшад сугларһан байна. Хойно хойноһоо боложо үгэ хэлэһэн этигэмжэтэ нюурнууд ба һунгагшадай олонхинь нүхэр Гунсын Аюшеевнае һайса мэдэхэ ба сугтаашье хүдэлмэрилһэн байха юм. Тэдэнэр хадаа коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй эбдэршэгүй сталинска блогой кандидадуудай түлөө, тэрэ тоодо нүхэр Цыденовагай түлөө голосуудаа үгэхые уряалбад. Хориин һунгуулиин участогай этигэмжэтэ нюур О. Жамьянов иигэжэ хэлэбэ:

— Нүхэр Цыденова СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар хоёр дахин һунгагдаһан байна. Тэрээндэ үзүүлэгдэһэн этигэл найдабариие хүндэтэйгөөр дүүргэһэн байха юм. Һунгагшадтайгаа халуун барисаатай байдаг ба ажалшадай эрилтэдэ онсо анхарал табидаг, арад зоной хэрэгэй түлөө үнэн сэхээр оролдодог байна гэбэ. Тиихэ зуураа нүхэр Цыденовагай ажабайдалай зам тухай тодоор хэлэжэ, суглаанда хабаадагшадые өөһэдынгөө кандидат нүхэр Цыденовагай түлөө нэгэ хүн шэнгеэр голосуудаа үгэхые уряалаа.

Хориин дунда һургуулиин багша нүхэр Кулакова, аймагай нөөсэлгын кассые даагша нүхэр Дамбиева ба бусад болбол советскэ эхэнэрнүүдтэ Сталинска Конституциин олгоһон агууехэ эрхэ тухай тогтожо хэлээ. Тэрэнэй толотомо гэршэнь хадаа Гунсын Аюшеевнагай биографи болоно, юуб гэхэдэ, тэрэ хадаа колхозой һаалишаһаа гүрэнэй ажал-ябуулагша хүрэтэрөө дэбжэһэн байна гэжэ тэдэнэр хэлэбэ.

— Би анха түрүүшынхиеэ голосовалхаяа байнаб, — гэжэ залуу һунгагша Неушева хэлэбэ, — Энэ хадаа минии наһанайм ехэ баяр баясхаланта событи болоно. Түрүүшынгээ голосые нүхэр Цыденовагай түлөө баяртайгаар үгэхэб.

Удаань РСФСР-эй габьята багша И. Г. Дацуев буржуазна оронуудтахи һунгуулиин системэ тухай, мүн капиталистическэ гүрэнэй ажалшан зоной гүрэнэй ажабайдалда хабаадалсаха эрхэеэ хаһагдадаг байһан тухайнь тобшоор хэлэһэн байна.

Суглаан дээрэ нүхэр Г. А. Цыденова үгэ хэлэхэ зуураа, һунгагшадай тэрээндэ үзүүлһэн этигэл найдабариин түлөө баясхалан хүргөөд, энэ найдабариинь хүндэтэйгөөр харюулха байһан тухайгаа хэлэбэ.

Суглаан болбол тон ехэ дэбжэлтэтэйгээр нүхэр Сталинда эльгээхэ баярай бэшэг батадан абаба.

Тэрэшэлэн Удын МТС-тэ, Кировэй, Ленинэй нэрэмжэтэ (Ашанга) колхозуудта болоһон һунгуулиин урдахи суглаанууд дээрэ нүхэр Цыденоватай уулзалганууд болоһон байна.

Һунгалтануудай хүндэлэлдэ

Заводсоогоо түрүүлнэ

СССР Союзай Верховно Советдэ һунгаха һунгалтануудай үдэрэй ойртохо бүри Ленинэй ордента паровозо-вагонно заводто социалистическэ мүрысөөн улам эршэлжэ байна. Цех бүхэнэй коллективүүд, бригаданууд энэ түүхэтэ һайндэрые ажалай үндэр бүтээсээр угтаха гэһэн зорилго урдаа табинхай.

Заводой арматурна цех үнгэрэгшэ февраль һарынгаа программе 5 хоногоор болзорһоонь урид дүүргэөд, мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

Цехын солото стахановецууд—токарьнууд нүхэд Савкин, Киселёв, Турышев ба бусад үйлэдбэриингээ бүтээсые 230 процент хүрэтэр дээшэлүүлжэ, имагта эрхим һайн шанартай продукци гаргана. Тэрэшэлэн ФЗО-гэй һургуули һаяхан дүүргэжэ гараһан комсомолецууд Мамаев, Фомин, Климин гэгшэд үдэр бүриингөө нормые 140—155 процентээр дүүргэжэ, цехынгээ Хүндэлэлэй доскада бэшэгдээ.

Э. Качунас.

Түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ

Шулуутайн леспромхозой модошодой дунда модо бэлэдхэхэ сезонно түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөөн эдэ үдэрнүүдтэ бүри шангадана. Эндэ Бичурын аймагай Бага-Куналейн сельсоведэй Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой сезонникүүд модо шэрэлгэ дээрээ үндэр амжалта туйлан, мүрысөөндэ түрүүлэн ябана.

Һаяхан, эдэнэр модо бэлэдхэхэ түсэбөө болзорһоонь һара хахадаар урид дүүргэбэ. Иимэ амжалта бригадир нүхэр Лобановай модошодойнгоо хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэһэн ба хүтэлбэрилһэн дээрэһээ туйлагдаа.

Мүнөө тус бригада модо шэрэлгэ дээрэ хүдэлмэрилжэ байна. Тиин, мартын 12-ой һайндэртэ бэлэг болгон, үдэрэй 50 кубометрын орондо 65 кубометр модо шэрэнэ. Модо шэрэгшэд Сидоров, Некипелов ба бусад үдэр бүриингөө даалгабариие 150 — 170 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

А. Шулунов.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Политическэ ба эмхидхэлэй хүдэлмэри—ажахын амжалтануудые туйлаха үнэн арга мүн

(*Байкало-Кударын партконференциһээ*)

Февралиин 11—12-ой үдэрнүүдтэ Байкало-Кударын аймагай вэлжээтэ, 5-дахи партийна конференци болобо. Конференци болбол ВКП(б)-гэй айкомой ба шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэбэ. ВКП(б)-гэй айкомой тоосоото элидхэлые айкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр И. Н. Мирошниченко хэбэ.

— Энээнэй урдахи конференциһээ хойшо жэл үнгэрбэ, — гээд элидхэлшэ хэлэбэ. — Энэ үе соо Байкало-Кударын партийна организаци болбол ажахы ба культурые дээшэлүүлхэдээ 'мэдээжэ амжалтануудые түйлаһан байна.

Элидхэлшэ болбол ажахын ба культурна байгуулалтые хүтэлбэрилхэ талаар партиин айкомой хэһэн хүдэлмэридэ шэнжэлэл хэжэ, жэл соо туйлагдаһан дүнгүүдые харуулба. Үнгэрөөшэ жэл аймагай колхознигууд болбол болзорһоо урид, сентябриин 26 болотор таряа тушаалгаар гүрэнтэйгөө сум тоосоод, октябриин 25 болотор түсэбһөө гадуур 26 мянган пуд таряа гүрэндөө тушааһан байгаа. 1948 онойхиһоо гектар бүридэ 0,8 центнер ехээр таряа 1949 он соо ургуулжа абаабли. Зарим колхозууд (18-дахи партсъездын нэрэмжэтэ, «Байкал» ба бусад) бүхы түрэлэй малнуудаар түсэбөө дүүргэнхэй, тарилгынгаа үрһые дүүрэнээр хаагаа, ажалта үдэр бүхэндэ 1,7 — 2,2 килограмм таряа ба 3 түхэриг мүнгэ хубааһан байна.

Гэхэтэй хамта, бүхы аймаг дээрэ абажа харабал, малажалые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб адуу морёор, гахайгаар, шубуугаар дүүргэгдээгүй. Энээнэй шалтагаанинь малай олооро һубайралга болоно. Малай тэжээл бэлэдхэхэ түсэб дүүргэгдээгүй.

Ажахын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ иимэ дутагдалнууд юундэ гараһан байгааб гэхэдэ, ВКП(б)-гэй айком болбол эхин партийна организацинуудай харюусалга ба үүргые дээшэлүүлдэггүй, харин тэдээниие тойрожо гаран колхозуудые ударидахаяа һанадаг, партийно-эмхидхэлэй ба партийно-политическэ хүдэлмэриие сэгнэдэггүй байшоо. Энээн тушаа элидхэл доторшье, мүн делегадуудай үгэнүүд доторшье хэлэгдэһэн байха юм.

Хоёрдохёор эдэ дутагдалнууд юундэ гараһан байнаб гэбэл, партиин айком, аймгүйсэдком болбол колхозуудые бултыень адляар, лун дээрэнь, диференцированнэ бэшээр хүтэлбэрилдэг, аймагайнгаа экономикые муугаар мэдэдэг ба ажахын байгуулалтые шадабаригүйгөөр хүтэлбэрилдэг байшоо.

Нүхэр Ремешевский (аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын таһагые даагша) иигэжэ хэлэбэ:

— Партиин айком болбол таряанай ургасые дээшэлүүлгэдэ шиидхэхы удхашанартай, ногоо тариһан политой севооборотые дүүрэнээр ашаглаха зорилгодо партийна организацинуудай, советскэ органуудай ба колхозуудай анхаралые хандуулаагүй. Зарим колхозууд хадын ташалан газарнуудые оройдоошье хаяжархинхай. Тиигээд, тиимэ зарим газарнууд һайн ургаса үгэжэ шадаха байна бшуу.

Малажалые хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэб олоншог колхозуудта дүүргэгдэнэгүй. Тэдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болбол тэжээлэй база дутамаг гэһэн шалтагаанаар өөһэдынгөө залхуу, нобшо ябадалые далдалхаяа һанадаг. Тэдэ хүтэлбэрилэгшэдэй иимэ үзэл баримталжа байхада, зарим колхозуудта, жэшээлхэдэ, Пушкинай нэрэмжэтэ колхоздо, һая гараһан туганнууд турахын туйлда хүргэгдэнхэй. Буденнын нэрэмжэтэ колхоздо малажалай хүдэлмэрилэгшэдтэ зохид гэр байра үгтөөгүй, хүнүүд ариг сэбэр бэшээр ажаһуунад. Эндэхи мал ехээр турашаһан байна. Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд үбһэ тэжээлэй дутамаг байһан дээрэһээ малаа иишэ тиишэнь хулалдажа, үрижэ эхилээ.

«Первое Мая» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Сычев болбол загаһа барилгын хэдэн колхозуудта ажал хүдэлмэриин муугаар ябажа байһанай тухай хэлэбэ. Тэрэ хадаа зарим колхозуудые ажахын-эмхидхэлэй талаар бэхижүүлхэ хүдэлмэриин дутагдалтайгаар ябуулагдажа байһые зааба. Тэрээн дээрэһээ боложо «Коминтерн» колхоз 1949 ондо муугаар хүдэлмэрилһэн байна: малажалые хүгжөөхэ түсэбөө үхэрээр оройдоо 81,8 процент, морёор — 81,6 процент, шубуугаар — 84 процент дүүргээ.

— МТС-эй хүдэлмэриие шангаар шүүмжэлһэн делегадуудые зүбшөөхэ байнаб, — гэжэ нүхэр Сычев хэлэбэ. — МТС-эй директор нүхэр Маслов өөрыгөө ехэ начальник гээшэб гэжэ тоолоод, колхознигуудһаа таһаранги хүдэлмэрилдэг, хэниешье тоодоггүй хүн байха юм. Тэрэ хадаа һанаандаа ороһон лэ юумые хэжэ ябадаг, эгээл тиимэ туладань МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд газарые шанаргүйгөөр элдүүрилдэг, тиигэжэ ургасые доошолуулдаг байна.

Загаһа барилгын колхозууд катернуудаар хангагдаагүй. Тиимэһээ загаһа барилгын түсэб дүүргэхэдэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоно. Загаһа сахижа байгшад өөһэдөө загаһа хулуудаг, тиигээд, ВКП(б)-гэй айком тэрээниие болюулхын тула хэмжээ абалаггүй. Загаһа барилга дээрэ ажаллажа байгаа коммунистнуудай дунда партийна һуралсал ябуулагладаггүй.

Кабанскын МТС-эй директорые политическэ талаар орлогшо нүхэр Садовский болбол хүдөө ажахые ВКП(б)-гэй айкомой ехэнүүд дутагдалнуудтайгаар хүтэлбэрилжэ байһыень шангаар шүүмжэлбэ. ВКП(б)-гэй айком болбол эхин партийна организацинуудые тойрон гаража, тэдээндэ тушаалэнгүйгөөр, харин этигэмжэтэд ба түлөөлэгшэдөөр дамжуулан колхозуудые хүтэлбэрилдэг буруу методээ мүнөө болотор үргэлжэлүүлһээр гэжэ нүхэр Садовский хэлэбэ. ВКП(б)-гэй айком болбол ажахы ба культурын перспективнэ асуудалнуудые өөрынгөө хараанһаа алдажа, ажахын ябажа байгаа асуудалнуудые оперативнаар шиидхэлгэдэ һамааршанхай гэбэ.

Делегадууд Сокуев, Шадрин, Наволоцкий ба бусад эхин партийна организацинуудые эмхидхэлэй талаар бэхижүүлхын түлөө багаар оролдодог байһанай түлөө ВКП(б)-гэй айкомые, тэрээнэй таһагуудые зүбөөр шүүмжэлбэ. Мүн ВКП(б)-гэй айкомой бюро болбол партийна дээдэ органуудай ба өөрынгөө гаргаһан тогтоолнуудай дүүргэлтые эмхидхэдэггүй ба шалгадаггүй байна. Тиимэһээ хэдэн олон тогтоолнууд дүүргэгдээгүй үлэшэһэн байха юм.

Үгэ хэлэһэн делегадууд хүдөө нютагта олониитын-политическэ хүдэлмэриие эмхидхэн табилгада байгаа ехэнүүд дутагдалнуудые тэмдэглэбэ. Аймагай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд ажалшадай урда политическэ элидхэлнүүдые үшөөл үсөөн хэдэг. Политическэ информаци үсөөн үнгэргэгдэдэг. Хүдөөлэхи культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри тухай ВКП(б)-гэй Обкомой VI пленумэй тогтоол дүүргэгдэнэгүй. Колхозой клубууд бултадаа шахуу түлишэгүй байһан дээрэһээ үбэлэй үедэ хүдэлмэрилнэгүй.

Нүхэд Сахьянов, Хамаганов, Глушков ба бусад профсоюзна ба комсомольско организацинуудай хүдэлмэридэхи дутагдалнууд дээрэ тодорхойгоор тогтобо.

* * *

ВКП(б)-гэй айкомой тоосоото элидхэлые зүбшэн хэлсээд конференци болбол айкомой ябуулһан политическэ хараа шугамые зүб, практическа хүдэлмэриие хангалтатай гэжэ тоолоод, саашанхи хүдэлмэриин программа хараалһан дэлгэрэнгы шиидхэбэри гаргаба.

Конференцидэ хабаадагшад парти ба советскэ арадай агууехэ вождь нүхэр Сталиндэ тон ехэ элэбхитэйгээр бэшэг баталан абаба.

* * *

ВКП(б)-гэй айкомой шэнэ составай түрүүшын, эмхидхэлэй пленум боложо айкомой нэгэдэхи секретаряар нүхэр **И. Н. Мирошниченко**, айкомой секретарьнуудаар **Н. М. Мещенин**, ба **Н. В. Печкин** гэгшэд һунгагдаба. Пленум болбол ВКП(б)-гэй айкомой таһагуудые даагшадые ба аймагай газетын редакторые баталба.

Туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амархагүй

Хориин аймагай партийна организациин 22-дохи конференци боложо, һаяхан дүүрэбэ.

ВКП(б)-гэй айкомой секретарь нүхэр М. Н. Болдохонов айкомой хүдэлмэри тухай тоосоото элидхэл хэлээ. Тоосоото үе соо аймагай партийна организациин хүтэлбэри доро туйлагдаһан ажахын зарим амжалтанууд тухай хэлэхэ зуураа элидхэлшэ иигэжэ тэмдэглэбэ:

— Аймагай ажахын гол һалбари хадаа малажал мүн болоно. 1949 ондо малажалые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб адуу морёор—101,2 процент, эбэртэ бодо малаар — 101 процент, хони ба ямаагаар — 106,5 процент, гахайгаар — 115 процент, шубуугаар — 100 процент дүүргэгдэһэн байна. Аймагай бүхы колхозууд бултадаа ашаг шэмэтэ малай дүрбэ-дүрбэн фермэтэй болонхой.

Эдэ зарим тэды амжалтанууд болбол ниитын малажалые хүгжөөхэ хэрэгтэ аймагай партийна организаци анхаралаа ехээр табидаг, хүсэеэ малажал дээрэ зүбөөр хубаарилан табиһан дээрэһээ туйлагдаһан байна. Мүнөө аймагай коммунистнуудай 50 процент шахуунь малажал дээрэ ажаллана.

Гэбэшье, малажалые хүгжөөхэ талаар ехэхэн дутагдалнууд бии. Малай ашаг шэмэ үшөөл бага байһаар. Энэ хадаа тэжээлэй бата бэхи база байгуулха ябадалда багаар анхаралаа табиһан дээрэһээ болоно. Мүн түрүү малшадай дүй дүршэл бүхы малшадай дунда хангалтагүйгөөр нэбтэрүүлэгдэнэ.

Конференциин делегадууд болбол малажалай талаар туйлагдаһан түрүүшын амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, туйлагдажа болохо ба туйлагдаха ёһотой байһан ехэ амжалтануудай эхи захые хараад һанаагаа амархагүй, харин тэдэндэ түшэглэжэ, бүри эршэтэйгээр хүдэлмэрилхэ хэрэгтэй гэжэ хэлэһэн ба малажалые бүри хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ арга боломжонуудые зааһан байна.

ВКП(б)-гэй айком хадаа МТС-үүдэй хүдэлмэриие һулаар хүтэлбэрилнэ гэжэ үгэ хэлэгшэд эрид шүүмжэлһэн байха юм.

Хамта 26 делегадууд үгэ хэлээ. Конференци болбол политическэ үндэр хэмжээндэ, большевистскэ шүүмжэлэлэй ба өөрыгөө шүүмжэлэлэй оршон байдалда үнгэрөө.

ВКП(б)-гэй айкомой шэнэ состав һунгагдаа.

Удаан эмхидхэлэй пленум боложо, ВКП(б)-гэй айкомой бюрое, мүн айкомой секретарьнуудые—нүхэд Болдохонов, Рудаков, Ванчиков гэгшэдые һунгаба.

Финляндска правительствода Советскэ правительствын харюу

Финляндиин посланник г-н Сундстрем хадаа советскэ гражданинуудай тооһоо Финляндида байгаа сэрэгэй гэмтэ нюурнууд тухайда СССР-эй Правительствын 1949 оной декабриин 31-нэй мэдүүлгэдэ Финляндска Правительствын харюуе январиин 21-дэ СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрын Орлогшо А. А. Громыкодо дамжуулан үгэбэ.

Сэрэгэй тэдэ гэмтэ нюурнуудые советскэ засагаархидай мэдэлдэ мүнөө хүрэтэр яахадаа Финляндска Правительство үгэнэгүйб гэһэн Советскэ Правительствын асуудалда харюу үгэхэһөө Финляндска Правительство өөрынгөө мэдүүлгэ соо үнэндөө арсаһан байна. Тиихэ зуураа, финляндска засагаархидаар баригдаһан 4 нюурнуудһаа бэшэ, советскэ гражданинуудай тооһоо сэрэгэй гэмтэ нюурнуудай Финляндида байһан тухай юушье мэдэхэгүй хэбэртэйгээр Финляндска Правительство мэдээсэнэ.

СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрын Орлогшо А. А. Громыко Финляндска посланник г-н К. Сундстремтэй февралиин 28-да уулзаад, Финляндска Правительствын январиин 21-нэй мэдүүлгэдэ Советскэ Правительствын харюу дамжуулан үгэһэн байна.

Советскэ гражданинуудай тооһоо сэрэгэй гэмтэ 300 гаран нюурнууд Финляндиин территори дээрэ байһан тухай юушье мэдэнэгүйбди гэһэн Финляндска Правительствын баталамжань ямаршье үндэһэ баримтагүй гэжэ Советскэ Правительствын харюу дотор заагдана.

Советскэ гражданинуудай тооһоо Финляндида байһан Са дайнай үедэ финляндска армиин главна ставкын тагнуулай ба информационно таһагуудта, тэрэшэлэн 3-дахи, 6-дахи һайндуранай батальонуудта ба бусад подразделенинуудтэ алба хэһэн, тайлбарилан хэлэхэдэ, Советскэ Союз тушаа урбалта хэһэн 350 гаран нюурнууд финляндска армиин главна штабай 1947 оной февралиин 5-най мэдээсэл соо ба 1947 оной июниин 30-да финляндска полицейскэ бүхы засагаархидта эльгээгдэһэн список соо тоологдоһые һануулхада хүрэхэ байна. Союзна Контрольно Комисси хадаа дурдагдаһан бүхы нюурнуудые үгэхэ тухай пэгэнтэбэшэ эрэһэн байна. Тиимэһээ, Финляндска Правительство хадаа эдэ гэмтэдые тус оронһоо зугадуулангүйгөөр баряха бүрин арга боломжотой байгаа. Гэбэшье, Финляндска Правительство 1947 оной сентябриин 15-һаа хойшо тэдэнһээ миил 24 хүниень советскэ засагаархидта дамжуулан үгэһэн байна. Сэрэгэй гэмтэд гэжэ Советскэ Правительствоор гэмнэгдэһэн тэдэ бүхы нюурнууд Финляндска Правительствода мэдээжэ байгаа, тэдэниие советскэ засагаархидай гарта дамжуулан үгэлгэһөө финляндска засагаархид халдална гэжэ баталха дүүрэн үндэһэ баримта тус фактнууд олгоно.

Сэрэгэй 56 гэмтэд тушаа хэлэхэ болоо һаа, дурсагдаһан гэмтэ нюурнуудһаа финляндска засагаархидаар миил 4 хүн баригдаһан ба 4 хүн советскэ засагаархидта дамжуулан үгтэһэн хэбэртэйгээр Финляндска Правительствын харюу соо хэлэгдэнэ. Тэдэнэй 24 хүниинь тус оровһоо зугадаһан ба 2[…] хүн тухайда юушье мэдэхэгүй хэбэртэйгээр Финляндска Правительство мэдээсэбэ.

Финляндиһаа зугадаһан 24 хүнүү[…] тушаа тэдэ мэдээнүүдые шалгахада, [..] нюурнуудай зарьманай зугадаһан тухай Союзна Контрольно Комиссида финляндска засагаархидаар эпээнэй урда тэ[…] мэдээсэгдэһэн мэдээнүүдынь шалгагдаагүй баримтанууд дээрэ үндэһэлэгдэһэ[…] байгаа гэжэ тодоруулагдаа, яахадааб гэхэдэ, хожомынь финляндска полицейскэ засагаархид тэдэ нюурнуудые Финляндида байһан хүнүүдэй ёһоор, бадэралгэ сонсхохо баатай болоо. Жэшээлхэдэ, Петриляйнен, Коккопен, Нифантьев, Ремшу, Фофапов гэгшэд тушаа тиимэ ушар болоһон байгаа. Советскэ засагаархидта дамжуулан үгтэһэн хэбэртэй 4 гэмтэд тушаа гэбэл, тэдэнэй хоёрые советскэ засагаархидта дамжуулан үгэһэн тухай баримтань тодорхойгүй. Ямаршье мэдээ байхагүй гэжэ Финляндска Правительствын мэдээсээн, тэдэ 22 гэмтэдэй тоодо —тагнуулай 18 агентнууд, советскэ эзэмдэгдэһэн территори дээрэ байһан 2 полициинхид, финляндска армиин главна ставкын информационно таһагай 1 сотрудник бии байна. Финляндида ажаһуулаг советскэ гражданинуудай список соо (энэнь 1946 оной октябриин 21-дэ СКК-дэ эльгээгдэһэн байгаа) гэмтэдэй хэдэн олоной (Ларинен, Левков, Симонов ба бусад) тодорхой адресууд заагдаһан байгаа. Тиимэһээ, эдэ 22 нюурнуудай байһан газарые Финляндска Правительство мэдэхэгүй байна гэһэн баталамжань ямаршье үндэһэ баримтагүй болоно.

Зарим гэмтэ нюурнуудта худал хуурмаг документнүүдые финляндска засагаархидай үгэһэн тухайда Советскэ Правительствын мэдүүлгые Финляндска Правительство буруушааха гэжэ һэдэнтээд «эблэрэлгэ тухай хэлсээнэй батал лагдахаһаа урда тэдэ ба тэрэнэй хойно тиимэ хэдэн ушарнууд гараһан юм гэһэн харюу дотороо Финляндска Правительство мэдэрхэ баатай болоо. Гэмтэ нюурнууд тушаа 1947 оной июниин 30-да Финляндиин полицейскэ эмхи зургаануудта эльгээгдэһэн список соо иигэжэ заагдаһан байгаа: гэмтэ олон нюурнууд «Финляндиин оборонын хүсэнүүдтэ алба хэжэ байхадаа гү, али эблэрэлгын хэлсээнэй баталагдаһанай һүүлээр нюурнуудаа бай уедөө, өөһэдынгөө нэрэнүүдые хубилгаа», гэхэ зуура «хүнүүд худал хуурмаг олон үнэмшэлгэнүүдтэй түрэһэн онуудаар хэгдэһэн список үндэһөөр элирүүлэгдэе» гэжэ тэрэ соонь хэлэгдэнэ.

Договорой уялгануудые бэелүүлхэ һэн өрмэлзэл тухай найдуулгалаа [..]шэн, Финляндска Правительство бол өөрынгөө уялгануудые бэелүүлхэһээ хулжана, хани барисаан, хани харилсаан ба харилсан туһалалсалга ту[хай] Договорые, Эбэй Договорые эбдэнэ гэ[жэ] эдэ баримтанууд гэршэлнэ гэжэ Советскэ Правительствын харюу соо хэлэгдэнэ. Дээрэ хэлэгдэһэнэй үндэһөө Финляндска Правительствын харюу хангалтагүй байна гэжэ Советскэ Правительство мэдүүлбэ.

Советскэ киногой 30 жэл

«Арадай Комиссариадай мэдэлдэ фотографическа ба кинематографическа бүхы промышленностиин орохо тухай» Арадай Комиссарнарай Соведэй декрет 1919 оной март һарада В. И. Ленинэй гар табилгатайгаар толилогдоһон юм. Советскэ киноискусствын хүгжэлтэнь энэ түүхэтэ үдэрһөө эхилһэн байна.

Манай арадай агууехэ вождьнэр, советскэ гүрэниие байгуулагшад В. И. Ленин ба И. В. Сталин болбол советскэ киногой удхашанарые тэмдэглэн, орон дотор киноискусствые хүгжөөлгэдэ туйлай ехэ анхаралаа хандуулдаг байна. «Кино хадаа бүхы искусствонуудһаа бидэнэртэ тон шухала» удхашанартай гэжэ 1922 ондо Владимир Ильич зааһан байна. Тэрэшэлэн советскэ кинематографиин 15 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, киногой хүдэлмэрилэгшэдые амаршалха зуураа, нүхэр Сталин иигэжэ бэшэһэн байгаа: «Советскэ засагай гарта байгаа кино хадаа сэгнэшэгүй, туйлай ехэ хүсэн гээшэ. Олониитэдэ духовно нүлөө үзүүлхэ талаар тусгаар ехэ арга боломжонуудтай байжа, кино болбол социализмын үзэлөөр ажалшадые хүмүүжүүлхэ, социализмын түлөө тэмсэлдэ олониитые эмхидхэхэ, тэдэнэй культура ба политическэ шадабариие дээшэлүүлхэ ябадалдань хүдэлмэришэн ангида ба партида туһална».

Парти ба правительствын ашатуһаар, агууехэ Сталинай анхарал оролдолгын ашаар советскэ кинематографи үнгэрһэн 30 жэл соо гайхамшагта амжалтануудые туйлаһаниинь мэдээжэ.

Түрүүшээр дуугардаггүй фильмнүүд харуулагдадаг байһан аад, хожомынь дуугардаг фильмнүүд бии боложо, энэ хадаа киноискусствын хүгжэлтэдэ эрид хубилалта хэһэн байха юм. «Ажабайдалай эхин» гэжэ дуугардаг түрүүшын кинокартина 1931 ондо гаража, ажалшадые ехээр һонирхуулһан байна. Советскэ орон дотор мүнөө хүрэтэр тон ехэ суутай занлаа байгша «Чапаев» гэжэ фильм 1934 ондо зохёогдон гаража, гражданска дайнай герой В. И. Чапаевай образые гүнзэгы һайнаар харуулһан байна. Мүн документальна, үнгэтэ, стереоскопическа фильмнүүд гаргагдадаг болонхой. Документальна киноискусствын хүгжэһэнэй ашаар Владимир Ильич Ленинэй, Иосиф Виссарионович Сталинай гайхамшагта образуудые харуулһан кинокартинанууд зохёон гаргагдаһан байна. Инаг багша Сталинайнгаа үгэ хэлэжэ байхыень экран дээрэ харахадаа, советскэ хүнүүд тон ехэ баясадаг байна бшуу.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ советскэ кино өөрынгөө хүндэтэ үүргые эрхимээр дүүргэжэ, нилээд ехэ амжалтануудые туйлаһан байха юм. Уранһайханай үндэр шанартай зохёолнуудые байгуулһанайнгаа түлөө киногой 500 шахуу хүдэлмэрилэгшэд советскэ правительствын зүгһөө шанда хүртэһэн байна. Тэрэшэлэн дайнай үедэ зохёон гаргагдаһан уранһайханай 16 ба документальна 12 фильмнүүд сталинска шанда хүртэһэн байна.

«Ехэ ажабайдал» гэжэ кинофильм тухай» ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй түүхэтэ тогтоолые бэелүүлэн, киногой хүдэлмэрилэгшэд киноискусствын идейнэ хэмжээень дээшэлүүлгэдэ нилээд амжалтануудые туйлаһан байна.

Үнгэрһэн 30 жэл соо советскэ кинематографи идейнэ талаараа хатуужажа, творческо дүй дүршэлөөр баяжажа, дэлхэй дээрэ эгээл түрүү кинематографи болонхой. «Тангариг», «Ородой асуудал», «Сибирскэ газар дайда тухай үльгэр туужа», «Хүдөөгэй багша басаган», «Залуу гварди», «Еһото хүн тухай повесть», «Гурбадахи сохилто», «Академик Иван Павлов», «Мичурин», «Эльба дээрэ уулзалга», «Сталинградска байлдаан», «Берлинэй уналга» гэхэ мэтэ идейнэ удхаар түгэлдэр гайхамшагта кинокартинануудые зохёон гаргаһан ябадал манай кинематографиин амжалтатайгаар хүгжэһыень харуулна.

Уласхоорондын фестивальнуудай дүнгүүдынь советскэ кинематографиин хүгжэлтэнүүд тухай эли тодоор гэршэлжэ үгэнэ. Жэшээ болгон, 1949 оной август һарада Чехословакида болоһон уласхоорондын дүрбэдэхи кинофестивалиин дүнгые харуулая. Фестивалиин 18 шангуудайнь 8 шангыень советскэ фильмнүүдтэ олгогдоһон байна. Тэрэ тоодо гурбан гол шангуудайнь хоёрынь советскэ картинануудта олгогдоһон байгаа.

Тэрэшэлэн советскэ киноискусствын хүгжэлтые юун харуулнаб гэхэдэ, уранһайханай 68 фильм, документальна—31, научно-популярна — 4 фильм сталинска шанда хүртэнхэй, киногой 429 хүдэлмэрилэгшэдтэ Сталинска шангай лауреадуудай үндэр дээдэ нэрэзэргэ олгогдонхой.

Советскэ киноискусствын хүгжэхэтэй хамта кино харуулдаг эмхи зургаанууд манай республика дотор үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

1923 ондо республика дотор байһан миил 2 киноустановконууд жэл соо оройдоол 50 мянган хүнүүдтэ кино харуулдаг байгаа. Аймагуудта киноустановко огто байгаагүй. Тиимэһээ хүдөө нютагай ажалшад кино хараха аргагүй байһан юм.

Мүнөө гансахан Улан-Удэ городто хоёр кинотеатрнууд, клубна 12 киноустановконууд, нүүдэл 4 кино хүдэлмэрилжэ байна. Тэрэшэлэн Кяхта, Городок ба Бабушкин городуудта кинотеатрнууд хүдэлмэрилжэ байдаг болонхой. Мүн аймагай центр бүхэндэ, хэдэ хэдэн колхозуудта ба промышленна предприятинуудта стационарна киноустановконууд байгуулагданхай.

1950 оной январиин 1-нэй байдалаар республика дотор 150 киноустановконууд хүдэлмэрилжэ байна. Энэ жэл соо үшөө 20 киноустановконууд шэнээр эмхидхэгдэхэ юм. Тиин, аймаг бүхэндэ 5—7 киноустановконуул, тэрэ тоодо 4—5 нүүдэл кино хүдэлмэрилдэг болохо зэргэтэй. Колхоз бүхэндэ промышленна предприяти бүхэндэ һарадаа хоёрһоо доошо бэшэ дахин кино харуулагдадаг болохо юм.

Республикын ажалшадай дунда кино харуулалгын шанарые эрид һайжаруулха тушаа хэдэ хэдэн хэмжээ-ябуулганууд хараалагданхай. БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи кинофикациин управлени хадаа түхеэрэлгэнүүдээр хүсэд хангагдаһан, тусхайта мастерскойнуудтай болоһон байна. Эдэ мастерскойнууд хадаа киноаппаратурануудые хаһа саг соонь һайн шанартайгаар заһабарилан, кино харуулгын эмхи зургаануудта бодото туһаламжа үзүүлжэ байха юм.

Советскэ кинематографиин 30 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, өөрынгөө харюусалгата хүдэлмэридэ оролдосотойгоор хандажа, эрхим һайнаар ажалладаг киногой хүдэлмэрилэгшэдые тэмдэглэхэ шухала. Өөрынгөө мэргэжэлдэ дуратай, үүсхэлтэй хүдэлмэрилэгшэдэй тоонь республика дотор саг үргэлжэ олошорон байна. Мүнөө республика дотор ажаллажа байһан 180 киномеханигуудай олохониинь стахановецууд болонхой. Тэдэнэй тоодо Кяхтын аймагай киномеханик нүхэр Петрунин, Кабанскын аймагай киномеханигууд нүхэд Махнев ба Цыбиков, ой модоной промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай обкомой киномеханик нүхэр Поляков ба бусад олон түрүүшүүл оролсоно. Эдэ нүхэд хадаа театрнууд болон хүдөөгэй киноустановконуудай Бүхэсоюзна харалгада хабаадалсажа, эрхим һайн хүдэлмэриингөө түлөө Бүхэсоюзна шангуудта хүртэһэн байха юм.

Кинофикациин системэдэ олон удаан жэл соо оролдосотой һайнаар хүдэлмэрилжэ урган дэбжүүлэгдэһэн хүнүүдшье нилээд олон бии. Кяхтын аймагай кинофикациин таһагай начальник нүхэр Афанасьев, «Прогресс» кинотеатрын директор нүхэр Арсентьев, Түнхэнэй аймагай кинофикациин таһагай начальник нүхэр Донской удаан жэл соо киномеханигуудаар ажаллажа, хүдэлмэридөө үльгэр жэшээнүүдые харуулһанайнгаа түлөө дэбжүүлэгдэһэн байна.

Зүгөөр кинофикациин органуудай эмхи зургаануудай хүдэлмэридэнь нилээд дутуунууд үшөөл байһаар. Илангаяа зарим аймагуудай кинофикациин таһагууд хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилнэ. Мүн өөрынгөө хүндэтэ хүдэлмэридэ хайша хэрэгээр хандадаг киномеханигуудши[…] хаа яа үзэгдэдэг байха юм. Респу[б]ликын олохон аймагуудай кинофикациин таһагуудай хүдэлмэриде[…] эгээл томо дутуунь юуб гэхэдэ, […] хозуудта, илангаяа полевой ст[ан]нуудта, малажалай фермэнүүд б[…] лон гүүртэнүүдтэ хаһа саг соо[…] кинофильмнүүд харуулагданаг[үй]. Саашадаа эдэ дутуунуудые д[…] усадхажа, ажалшадта кино [ха]руулха ябадалые эрид һайжаруу[л]ха шухала. Советскэ киноискусст[ва]вын 30 жэлэй ойе тэмдэглэхэ зу[ура]раа, кинофикациин бүхы хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө хүдэлмэри[ин] дүнгүүдые согсолжо, дутуу ду[нда] зүйлнүүдээ бүрин элирүүлхэ, т[…] гээд эдэ дутуунуудаа усадха[…] тулада бодото хэмжээнүүдые [хэ]раалха ба бэелүүлхэ ёһотой.

Өөһэдынгөө шэн габьяата а[…]лаар республика дотор илгарһ[ан] киногой түрүү хүдэлмэрилэгшэ[д]эй тоогойнь олошорһон тухай д[…] хэлэгдэһэн байна. Эдэ түрүүш[ы]лэй хүдэлмэриин дүй дүршэ[лые] үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгт[эй]. СССР-эй Верховно Советтэ һу[нга]ха һунгалтануудые һайнаар үг[…]хын тулада кинофикациин хүд[эл]мэрилэгшэдэй дунда дэлгэ[рһэн] социалистическэ мүрысөөе саа[ша]дань улам үргэдхэхэ, эршэ[тэй]гээр үргэлжэлүүлхэ шухала.

1950 ондо колхоз бүхэндэ, п[ро]мышленна предприяти бүхэндэ [һа]радаа хоёрһоо доошо бэшэ да[хин] кино харуулжа байха гэһэн х[…]тэй ба харюусалгатай зорилго [ки]нофикациин хүдэлмэрилэгшэдэй [урда]дань табигданхай. Энэ зори[лго] эрхимээр бэелүүлгэ хадаа кин[оме]ханик бүхэнэй нангин уялга м[үн].

Ф. Можаров, БМАССР-эй [Ми]нистрнүүдэй Соведэй дэрг[эдэхи] кинофикациин Управлени[ин на]чальник.

Национальностьчуудай Соведтэ һунгаха һунгуулиин № 438 Кабанскын округ

ТРОФИМ ДОРОФЕЕВИЧ СЫЧЕВ

КУХЭД ҺУНГАГШАД! Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй сталинска блогой кандидат нүхэр Сычевто голосуудаа нэгэн һаналтайгаар үгэе!

* * * * * *

Коммунистын хүтэлбэреэр

...анай колхознигууд һунгалтын ...тээхи суглаан дээрээ большe...тскэ партиин үнэн хүбүүн, кол...ойнгоо түрүүлэгшэ Трофим До...еевич Сычевые һунгуулиин № ... Кабанскын округһоо СССР-эй ...вно Соведэй Национальность...ай Соведэй депутадта канди...ар дэбжүүлбэ. Трофим Доро...ичын ажалай алдарта зам ...зоймнай хүгжэлтын замтай ...холбоотой. Тэрэнэй үдэр бү... бодото хүтэлбэреэр, колхоз...удай эсэшэ сусашагүй ажалаар ...н 1» колхоз бишыхан артель... коллективнэ томо ажахы бо-...

...лань хододоо харанхы байдаг ...ный Яр тосхоной улицануудта ...электрын гэрэл яларна. Кол...гуудай гэрнүүдтэ керосинай ...ын орондо электрын лампочка... оруулагданхай. Электростан...ариһанай ашаар тээрмэ пило... хоёр хүдэлмэрилнэ. Барил... модон элбэгээр хюрөөдэгдэжэ, ...о ба колхознигуудта шэнэ ...гэр байранууд баригдана. ...бүхэн радиотой болонхой. ...ан Михаил Васильевич Жи... проектээр, тэрэнэй хүтэлбэ... колхознигууд 1949 ондо меха...ка сушилка барижа, таряа ...алгаар гүрэнтээ болзорһоо ...тоосоһон байна. Энэ сушилка ... тракторaар хүдэлгэгдэжэ, ...ын 100—150 центнер таряа ...аг юм. Колхозой дархашуул ... центнер таряанай багтаамжа...ын томохон склад бариһан ба ... шэнэ конторо барижа байн... ...ойрын үедэ механическа мас...ой байгуулха хүсэлэнтэйбди.

...най һүүлэй үедэ манай кол...ряанажал ба малажал хүг...өөр нилээд ехэ амжалта туй... 1941 ондо таряанай талмай ... 7363 центнер таряа хуряа...үрэндэ 710 центнер таряа ...н, колхознигуудай ажалта ...үхэндэ килограмм үлүүтэй ... хубааһан байгаа һаа, үнгэ... жэлдэ 8116 центнер таряа ...н, гүрэндөө 1594 центнер ...ушааһан, ажалта үдэр бү... килограмм орооһо хубаа...айбди. 1949 ондо адуу мал ...рилхэ түсэбөө адуу морёор, ... бодо малаар, хони ба ямаа... болзорһоонь урил дүүргээбди. ... урда тээхи 1940 ондо гү... 4700 килограмм мяха, ...литр һү, 71 килограмм ноо...шаагаа һаа, нёдондо 20500 ...рамм мяха, 54456 литр һү, ...илограмм нооһон тушаагдаба. 1940 онойхидо орходоо үлүү ...һа, үндэгэ гүрэндэ тушааг... байна. Манай алтан гарта ...ууд — онгосо баригшад ... загаһашан Андрей Доро... Сычевой хүтэлбэри доро ...о катер бүтээжэ, ехэ ам... туйлаа. Катертай болоһоной ашаар манай загаһашадай ажал нилээд хүнгэрөө, Байгал далайһаа олоһон олзоёо катерaар жүдхүүлэн ерэдэг болоо.

Колхозой мүнгэн доход саг үргэлжэ ургажа, капиталовложенидэ жэл бүри зуугаад мянган түхэриг оруулха арга боломжо олгоно.

Эдэ бүхы амжалтанууд колхозой коммунистнуудай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар, нүхэр Сычевой хүтэлбэреэр туйлагдаһан байна. Коммунистнууд эршэмтэй ажалаараа колхознигуудта жэшээ харуулан хүдэлмэрилдэг, хододоо харюусалгатай ба хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ табигдадаг. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай шэрүүн хатуу жэлнүүдтэ большевистскэ партиин зэргэдэ олон колхознигууд орожо, колхоздомнай партийна эхин организаци байгуулагдаа һэн. Энэ үедэ мүн Трофим Дорофеевич коммунистнуудай зэргэдэ оролсоод, бүхы хүсэеэ илалтада зорюулан. Советскэ Армида эдеэ хоолой зүйлнүүдые улам ехээр үгэхын түлөө тэмсэлдэ колхознигуудые шадамар бэрхээр хүтэлбэрилөө. Тэрэнэй габьяата ажал советскэ правительствaар нэгэнтэбэшэ тэмдэглэгдэһэн байна. Нүхэр Сычев Ажалай Улаан Тугай орденоор, «Хүндэлэлэй тэмдэг» гэжэ хоёр орденоор, «1941 — 1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ хэһэн шэн габьяата ажалай түлөө» медаляар, хэдэн олон Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан байха юм.

Мүнөө СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгалтануудта бэлэдхэлэй ябажа байһан энэ гайхамшагта үдэрнүүдтэ манай коммунистнууд бүхы колхознигуудые толгойлон, хабарай тарилгада, загаһа барилгын сезондо эршэмтэйгээр бэлэдхэнэ, өөһэдынгөө идейнэ-политическэ хэмжээе улам дээшэлүүлнэ. Коммунист Петр Михайлович Коневой хүтэлбэри доро колхозой коммунистнууд политическэ кружогто һуралсажа, марксизм-ленинизмын теорие амжалтатайгаар шудалжа байна. Манай агитаторнууд колхознигуудай дунда агитационно хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй, сталинска блогой кандидануудай түлөө, Эхэ оронойнгоо эрхим хүбүүд басагадай түлөө голосуудаа үгэхыень колхознигуудые уряална.

Мартын 12-то—СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаха үдэр манай колхознигууд большевистскэ партиин үнэн хүбүүн, Эхэ оронойнгоо дүлэтэ патриот, өөрынгөө кандидат Трофим Дорофеевич Сычевто голосуудаа нэгэн дуугаар үгэхэ байна.

В. Наволоцкий, Байкало-Кударын аймагай «Майн 1» колхозой парторганизациин секретарь.

Барилга дээрэ

Өөһэдынгөө дундаһаа Трофим Дорофеевич Сычевые СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэдээ бидэнэр эндүүрээгүйбди. Нүхэр Сычев 15-аад жэлэй турша соо манай колхозой правлениин түрүүлэгшээр хүдэлмэрилхэ зуураа, коллективнэ томо ажахын шадамар бэрхэ хүтэлбэрилэгшэ байһанаа харуулаа. Тэрэнэй эсэшэгүй оролдолгоор манай колхоз республика дотороо томо колхозуудай нэгэн болоо.

Капитальна барилгада тон ехэ анхарал хандуулжа, колхозоо культурна болбосон түхэлтэй, механизированнэ ба электрифицированнэ ажахы болгохын түлөө нүхэр Сычевой үдэр бүри оролдожо байдагыень модошо дархан туладаа би илангаяа дүтөөр мэдэхэ байнаб. Электростанци, тээрмэ, пилорама, механическа сушилка, 2500 центнерэй багтаамжатай таряанай склад, адуу малай капитальна байранууд, конторо, клуб, колхознигуудай олон гэрнүүд, катер ба онгосонууд имагтал Трофим Дорофеевичын хүтэлбэреэр, өөрынь сэхэ хабаадалгатайгаар баригдаһан байна.

Барилгын хүдэлмэри дээрэ саг үргэлжэ ябажа байһан уран гарта мастернууд Е. Орлов, С. Орлов, болон бусад бригадир Михаил Васильевич Жилинэй хүтэлбэри доро ажалай габьяа харуулан хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэр үдэр бүриингөө нормые хододоо 120—150 процент дүүргэдэг юм.

Хүндэтэ түрүүлэгшэ нүхэр Сычевой хүтэлбэри доро саашадаашье эршэмтэйгээр ажаллажа, колхозно ажахыгаа улам бэхижүүлхэбди. Правительствын дээдэ органдо эрхим кандидат, инаг нүхэр Трофим Дорофеевичтоо голосуудаа нэгэн һаналаар үгэхэбди.

М. Оскорбин,
колхозой модошо дархан.

* *

Арадай гун дундаһаа

Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидат Трофим Дорофеевич Сычев үгытэй таряашанай бүлэдэ түрэһэн байна. Бага балшар наһандаа эсэгэһээ гээгдэжэ, олон сурбатай үлэһэн, эхэдээ туһалхын тула арбаад наһатайһаа баяшуулда хүлһэнэй ажал хэжэ эхилээ һэн. Кулагуудай хүшэр хүндэ хүдэлмэри дүүргэжэ, үлэсхэлэн хооһон байдалда наһаяа үнгэргэжэ байһан Трофим Сычевые Улаан Арми иимэ байдалһаань сүлөөлөө.

1924 ондо Улаан Армиһаа өөрынгөө нютагта бусажа, селькресткомой, таряанажалай товариществын түрүүлэгшээр хүдэлмэрилбэ. Тиихэ зуураа үгытэй таряашадай газараа хамта элдүүрилхэ, хүрэнгын материалаар бэе бэедээ туһалха болон бусад хүдэлмэринүүдые эмхидхэдэг байгаа.

1931 ондо Красный Яр тосхондо колхоз байгуулха хүдэлмэридэ, кулагууд—мүлжэгшэ ангиие усадхаха хэрэгтэ нүхэр Сычев эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Шэнэ байгуулагдаһан «Майн 1» колхозой гэшүүд нүхэр Сычевые өөһэдынгөө түрүүлэгшээр һунгаһан байна. Нюдарган баяшуулай хоро шараар хошхоржо, артелиин таряае адууһа малаараа тойбуулдаг, үерэй болоходо уһанай хаалта эбдэдэг, али болохоор һаад түбэг ушаруулдаг болобошье, «Майн 1» колхоз хүгжэлтынгөө замаар улам ехэ амжалтануудые туйладаг байгаа һэн.

«Майн 1» колхоз мүнөө өөрын электростанци, тээрмэ, пилорама, механическа сушилка, катер, 2 трактор болон бусад ехэ баялигтай коллективнэ томо ажахынуудай нэгэн боложо шадаа.

Энэ ехэ хүгжэлтэ хадаа Трофим Дорофеевичын, тэрэнэй хүтэлбэри доро бүхы колхознигуудай оролдосото ажалаар туйлагдаа. Нүхэр Сычев өөрынгөө ажалай дүй дүршэлые хэблэлээр дамжуулан, үргэн олон колхознигуудтай хубаалдадаг, мүн тэдэнэрһээ өөрөө һургаал абадаг байна. Трофим Дорофеевич гансашье эрхим хүтэлбэрилэгшэ бэшэ, тэрэ болбол мүн хамаг бүхы ниитын хүдэлмэридэ элэбхи ехэтэйгээр хабаадалсадаг юм.

Арадай гүн дундаһаа гараһан, Эхэ оронойнгоо эрхим хүбүүн, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй сталинска блогой кандидат Трофим Дорофеевич Сычевто манай сельсоведэй ажалшад голосуудаа нэгэн адляар үгэхэ байна.

Е. Вторушин, Красноярска сельсоведэй түрүүлэгшэ.

Хүгжэлтын замаар

Һунгалтын урда тээхи суглаан дээрэ хоёрдохи бригадын бригадир Семен Андриянович Муравьев болбол Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадаар БМАССР-эй Верховно Соведэй депутат, колхозойнгоо түрүүлэгшэ Трофим Дорофеевич Сычевые дэбжүүлээ һэн. Нүхэр Сычевой кандидатурые бидэнэр колхознигууд халуунаар дэмжэһэн байнабди.

Трофим Дорофеевич колхозой байгуулагдаһанһаа хойшо таһалгаряагүй шахуу түрүүлэгшэнь байха зуураа, артельнэ ажахыгаа бэхижүүлхын түлөө үнэхөөрөө эсэшэгүйгөөр оролдоо юм. Колхознигуудай ажалай жаяг заршам шангаар табигдаһан, ажалай тоо бүридхэл ба түлөөһэн нарин нигтаар хэгдэдэг болоһон ябадал хадаа колхозоймнай хүгжэлтын замай үндэһэ һууринуудай нэгэн байгаа. Хүдөө ажахын ехэ кампанинуудай үедэ бидэнэр бригадирнуудай ажалые нүхэр Сычев хододоо шалгажа байдаг, неделидээ 2 удаа хүдэлмэрииемнай тушаажа абадаг байна. Игэжэ ажалай жаяг заршамай һайнаар табигдаһанай ашаар ажалта үдэрэй минимум олоогүй гэшүүд манай колхоздо байдаггүй. Жэшээнь, 1936 ондо ажал хэжэ шадаха колхозник бүхэн дунда зэргээр 202 ажалта үдэр олоһон байгаа һаа, 1949 ондо 306 ажалта үдэр олоһон байха юм.

Капитальна барилгаар, таряанажал ба малажал хүгжөөлгөөр манай колхоз нилээд амжалта туйлаба. Һүүлэй гурбан жэл соо таряанайнгаа талмай дээрэһээ 25331 центнер таряа хуряажа, гүрэндөө 4876 центнер таряа тушаагаа, колхознигуудай ажалта үдэр бүхэндэ 2,3—3 килограмм орооһо хубаагаа. 1936 ондо үхэрэй фермэнүүд дээрэ 47500 литр һүн һаагдаһан байгаа һаа, 1949 ондо энэ тоо 169 мянгада хүрэһэн байна. Тиихэдэ загаһа барилгын сезон бүхэндэ губшуурай 1, гүльмын 5 бригаданууд хүдэлмэрилжэ, гүрэндөө жэл бүри хэдэн зуугаад центнер загаһа тушаана.

Трофим Дорофеевич колхозойнгоо хүгжэлтын хэрэгтэ, арад зондоо, большевистскэ партидаа үнэн сэхээр алба хэжэ, колхознигуудтаа тон ехэ хүндэтэй болоо. Бидэнэр колхознигууд өөһэдынгөө эрхим хүбүүндэ голосуудаа нэгэн дуугаар үгэхэбди. Манай этигэл найдабариие Трофим Дорофеевичын харюулха байһанда батааар найданабди.

С. Конев, нэгэдэхи бригадын бригадир.

Эхэ ороной патриот

✦ *ОЧЕРК* ✦

...рта далай, нангин Байкал,
...рта корабль, омулиин
бочкол.
Баргажан, долгёо эбхэрүүл,
...эгэй тамархань холо
бэшэл...

...й дорюун аялган үргэн Сэлэнгэ мүрэн дээрэһээ ...он, баабгайн арһаар ур...тан хэбтэһэн тайга дээгүүр, ...үндэр байсанууд дээгүүр ...н саашална. Үглөөнэй ...наранай гэрэлдэ мүрэнэй ... мүнгэн хашарһаар мирал... Мушхаран урдаһаа урас...гэн уһаниинь загаһашадай ...уудые Байгал арюун да... улам улам дүтэлүүлнэ.

...р жагтай номгон байнаб» Трофим Дорофеевич зосо...н, хүл дээрээ бодожо, ог... хаяа шэртэн харана. ...лай саанаһаа нэгэшье ... Баян олзо баригдахань ...жэ һанаһаар байтарынь, тү...ябаһан катерынь Сэлэн...гта ойротоно. Хойноһоонь ... гаран ехэ бага онгосонууд ...н ябана. Байгал тээһээ ...н һалхин үлеэжэ, уһанай ... жэжэхэн долгёор бурзай...рай дорюун абяан улам ...р дуулдана.

...ей! Э-ге-гей! — гэлдэжэ ...ад малгайнуудаа абан, ... хашхаралданад, Бай... далайгаа мэндэшэлдэлиһэндэл, хэдэн олон далбаганууд сайбайлдан бодожо, һалхяар дүүрэн хүрхылдэнэ. Тэрэшье бэзэ хурса хоншоортой онгосонууд багахан долгитой уһые хаха эсхэн, зүүн хойто зүг шэглэнэ.

— Трофим Дорофеевич! Энхэлүк! Энхэлүк! — гэжэ загаһашад, залуу хүбүүд баяртайгаар хашхаралдана. Энхэлүк — Красный Яр тосхоной загаһашадай хододоо губшуураа татадаг, загаһаар баян газар. Загаһашад хоёр километр ута губшуураар загаһанай һүрэгые хүреэлээд, Байгал далайһаа баян олзотой, омогтой баяртайнууд, алдарта далайгаа магтан дуулалдаһаар, далбагануудаа үргэнхэй, Сэлэнгэеэ үгсэн бусана. Дүүрэн загаһатай онсонуудые зүдхэһэн катер хүндөөр уухилан тамарна. Энэ хадаа «Майн 1» колхозой загаһашадай бригаданууд загаһа барилгын сезониие амжалтатайгаар дүүргээд, колхоздоо бусажа ябана. Тэдэнэр мүнөө Эхэ орондоо нёдондонойхиһоо ехэ загаһа үгэхэ юм. Урданай эрхим загаһашан, мүнөө коллективнэ томо ажахые хүтэлбэрилэгшэ Трофим Дорофеевич иигэжэ нэгэнтэ бэшэ колхозойнгоо загаһашадтай хамта Байгал баян далайда гарадаг.

...агаһа үргэгты! Үргэгты! ... хоёр альгаяа амандаа ба...гадир Андрей Дорофеевич ...а. Хун шубуудай даляалай үндэртэ гараһан Трофим Дорофеевич бага балшар наһанайнгаа хүшэр хүндэ байдалые һанагша бэлэй.

Имэ үедөө Октябрьска революциин ашаар артелиингээ гэшүүдтэй хамта жаргалта байда...

...Дорофей Иванович — модошо дархан эсэгэнь эртэ наһа бараа һэн. Евгения Никитичнагай гар дээрэ зургаан үхибүүд үлэһэн байгаа. Эгээн ехэнь 14 наһатай. Тиимэһээ Трофим арбаад наһатайһаа баяшуулай ажал хэжэ, хоолойгоо тэжээхэ баатай болобо. Баежэхэ бүридөө улам ехэ хүдэлмэридэ ябадаг, баяшуулда загаһа баридаг, үбһэ сабшадаг, таряа таридаг, сохидог болоһон юм. Изюрев Митрий, Суворов Феофан мэтын кулагуудта тооложо барагдашагүй ехэ ажал хэһэн байха. Хюсууг хилээмэн тэрээндэ үнэтэйгөөр олдодог байгаа. Мүлжэгшэ ангиин — кулагуудай абари зангые, тэдэнэй хайра гамгүй муухай аашые, тэдэнэй байһан сагта үгытэй таряашад өөдэлхэгүй гэжэ Трофим өөрынгөө бэеэр, шуһа мяхаараа ойлгоо бэлэй.

1931 он. Советскэ орон дотор хаа хаанагүй колхозуудай байгуулагдажа, кулагууд — мүлжэгшэ ангиин усадхагдажа байһан үе. Красный Яр тосхоной үгытэй таряашад энэ агуухэ хүдэлөөнһөө гээгдээгүй, 1931 оной апрель соо 31 үрхэтэ айлнууд колхоз боложо нэгэдэбэ. Энэ хүдэлөөндэ Трофим Дорофеевич эдэбхитэйгээр хабаадажа, бүхы хүсэ шадалаа үгэһэн байха юм. Тэрэнэй булэ эгээн түрүүшээр колхоздо оролсобо. Шэнэ колхозой гэшүүд Трофим Дорофеевич Сычевые түрүүлэгшээр һунгаһан байгаа. Трофим Дорофеевич түрүүлэгшэ болон сасуу ажалай тоо бүридхэл ба түлөөһые тон нигта наринаар табиһан байна. Энэнь бэхижэжэ байһан коллективнэ ажахын хүсэ шадалай эшэ үндэһэнүүдэй нэгэн байһан юм. Түрүүшээр артель нэгэшье сагаан мүнгэгүй байгаа.

— Бидэнэр ойрын саг соо хубаагдахагүй фонд байгуулха ёһотойбди. Энэ хадаа колхозоймнай саашанхи хүгжэлтын үндэһэ һуури болохо байна. Тиигээд байгаа һаа, артелеэ үнэхөөрөө социалистическэ, коллективнэ томо ажахы болгожо шадахабди, — гэжэ Трофим Дорофеевич тэрэ үедэ хэлээ һэн. Артелиин гэшүүд Трофим Дорофеевичын дурадхалые халуунаар дэмжэжэ, энэ шухала зорилгые бодото хэрэг дээрэ бэелүүлхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэһэнэй эсэстэ богонихон болзор соо нилээд ехэ суммын хубаагдахагүй фонд байгуулба.

«Майн 1» колхоз хүгжэлтынгөө замаар улам ехэ амжалтануудые туйлажа, коллективнэ ажахын үлүү һайн байһаниие таряашадта харуулба. Үгытэй ба дунда шадалтай таряашадай шэнэ шэнэ бүлэнүүд артельдэ орожо эхилбэ. Мүн «Новая деревня», «Селенга» гэжэ хүршэ артельнүүдэй гэшүүд майн нэгэнэйхидэй өбтэй гуримтай ажабайдал, ажал хүдэлмэриие харахадаа, энэ артельтэй нэгэдэхые хүсэһэн ба уданшьегүй нэгэдэһэн юм...

Трофим Дорофеевич колхозно байгуулалтын холые харадаг, капитальна барилгада угаа ехэ анхарал хандуулдаг байха юм. Дайнай үе соо, эрэшүүлэй бултадаа сэрэгтэ мордоһон болобошье, тус колхозойхид тугалай, гахайн, шубуунай болон бусад байрануудые бариһан ба зүгын пасекатай болоо һэн. Колхозой эхэнэрнүүд барилгын модо отолжо ба шэрэжэ, ажалай габьяа харуулдаг байгаа. Дайнай һүүлээр колхозой дархашуул — онгосо баригшад Трофимай аха, урданай загаһашан, уран гарта Андрей Дорофеевичын хүтэлбэри доро эрхим катер бүтээгээ. Ингэжэ, загаһашад урдань улаан гараа холотороо һэльбэдэжэ, Сэлэнгые үгсөдэг байгаа һаа, мүнөө Байгалһаа бариһан баян олзоёо катераар зүдхүүлэн ерэдэг болобо.

Һүүлэй хоёр гурбан жэлэй турша соо энэ колхоз барилгын талаар ехэхэн алхам хэээ. 1947 ондо ябахадамнай үшөө электростанцигүй байгаа һэн. Теэд мүнөө тосхоной улицануудай, колхознигуудай гэрнүүдэй электрын гэрэлээр яларан толорон байхыень харанабди. Электростанциин хажууда тээрмэ тодхогдонхой, сүүдхын 50 центнер таряа тээрмэдэнэ, мүн пилорама барилгын модо хюрөөдэн, түргэн хүдэлнэ. Эдэ бүгэдэ электрын хүсөөр хүдэлмэрилдэг. 1949 ондо механическа сушилка бариһанай ашаар таряа тушаалгаар гүрэнтэеэ болзорһоо урид тоосоо. Энэ сушилкые дархан М. В. Жилин өөрынгөө проектээр байгуулаа һэн. Тэрэнь колхозой өөрынь тракторaар хүдэлгэгдэдэг. Мүн нүгөөдэ тракторынь молотилка хүдэлгэнэ.

«Майн 1» колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ адууһа мал үсхэбэрилхэ түсэбөө адуу морёор, эбэртэ бодо малаар, хони ба ямаадаар болзорһоо урид дүүргэһэн, хүдөө ажахын продуктнуудые тушаалгаар гүрэнтэеэ сүм тоосоһон, гүрэндөө 665 центнер загаһа тушааһан, колхознигуудай ажалта үдэртэ 2,3 килограмм таряа хубааһан байна. Колхозой олзо доход улам ургажа, хубаагдахагүй фонддоо жэл бүри зуугаад мянган түхэриг мүнгэ оруулжа байха арга боломжо олгоно.

Колхозой коммунистнуудай, большевистскэ партиин үнэн хүбүүн Трофим Дорофеевич Сычевой үдэр бүриин бодото хүтэлбэреэр, колхознигууд оролдосотой һайн ажалаараа эдэ бүхы амжалтануудые туйлаа. Мүнөө «Майн 1» колхоз республикын түрүү колхозуудай нэгэн болонхой. Теэд, большевигүүд, Эхэ ороной патриодууд туйлаһанаараа һанаагаа амардаггүй, орондоо улам ехэ продукци үгэхын түлөө тэмсэдэг байна.

— Һаяар механическа мастерской байгуулха хүсэлэнтэйбди. Эхэ орондоо, хүдэлмэришэдтэ улам ехэ таряа талха, эдеэ хоолой продуктнуудые үгэхын түлөө колхозно үйлэдбэреэ саашадаа улам хүгжөөхэбди, гүрэнэйнгөө урдахи уялгые дүүргэдэгшье, дүүргэхэшье байнабди, — гэжэ ажалай алдарта зам дабажа гараһан Трофим Дорофеевич баяртайгаар хөөрэнэ. Байгалай саанаһаа һэбшээлһэн арюухан һалхин маһалзаһан хүдэлмэришэ шарайень зөөлэхэнөөр эльбэнэ.

Б. Мунгонов.
«Б. М. Үнэнэй» тусхай корр.

Һунгуулиин урда тээхи агитационно худэлмэриие оперативнаар хүтэлбэрилхэ

СССР-эй Верховно Советдэ һунгаха һунгалтануудай амжалта ажалшад-һунгагшадай дунда ябуулагдаһан агитационно-ойлгууламжын худэлмэриин хэмжээһээ нилээд дулдыдаха байна. Тиимэһээ, СССР-эй Верховно Советдэ һунгаха һунгалтануудтай дашарамдуулан ябуулагдаха өмхидхэлэй ба агитационно-ойлгууламжын худэлмэри тухай гаргаһан тогтоол соогоо ВКП(б)-гэй Обкомой VII пленум иигэжэ бэшэнэ: «...олониитын-политическэ ба ажалай шэнэ хүсэтэ дэбжэлтые хангахын тулада агитационно-ойлгууламжын худэлмэриие али болохоор шангадхалга, парти ба арадай хоорондохи холбоо барисаае, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогые болон советскэ арадай морально-политическэ нэгэдэлые улам бүри бэхижүүлгэ, мүн һунгалтада һунгагшадай бултадаа эдэбхитэйгээр хабаадаха ябадалые хангалга хадаа СССР-эй Верховно Советдэ һунгаха һунгалтануудые бэлэдхэхэ ба үнгэргэхэ талаар областной партийна организациин шухала зорилго гэжэ тоолохо».

ВКП(б)-гэй Обкомой VII пленумэй тогтоолые бэелүүлэн, республикын партийна организацинууд СССР-эй Верховно Советдэ һунгаха һунгалтануудые амжалтатайгаар үнгэргэхын тулада агитационно-ойлгууламжын худэлмэриие үргэнөөр ябуулна. Һунгалтын үедэ ябуулагдаха агитационно-ойлгууламжын худэлмэриин асуудалнууд партийна комитедүүдэй пленумүүд, партийна эхин организацинуудай секретарьнуудай зүблөөнүүд, агитаторнуудай олон тоото семинарнууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байха юм. Һунгалтада бэлэдхэлэй үдэрнүүдтэ агитаторнууд бүри олон болоо. Агитационно худэлмэридэ коммунистнууд, комсомолецууд, партийнабэшэ эдэбхитэн, интеллигенци бүри үргэнөөр хабаалуулагдана. Зүбхэн Кяхтын аймагай 524 агитаторнуудай 135-нь багшанар ба врачууд байха юм.

Партийна организацинуудай зүгһөө агитационно-ойлгууламжын худэлмэриие хүтэлбэрилгэ нилээд һайжараа. Жэшээлхэдэ, Кяхтын аймагай партийна эхин организацинууд долоон хоног бүхэндэ агитаторнуудай семинар ба инструктивна зүблөө үнгэргэнэ. Эдэ семинарнууд дээрэ СССР-эй Конституци тухай, Советскэ һунгуулиин системэ ба капиталистическэ һунгуулиин системэһээ Советскэ һунгуулиин системын булюу һайн байһан тухай, уласхоорондын байдал тухай лекцинүүд ба элидхэлнүүд уншагдана. Гадна, агитаторнууд айлнуудаар ябажа ба агитпунктнуудта хэдэг агитационно - ойлгууламжынгаа худэлмэриин дүй дүршэлые андалдан абалсана.

Мүн Кабанскын, Байкало-Кударын аймагуудай, Бабушкин городой колхозууд ба предприятинуудта агитационно-ойлгууламжын худэлмэри үргэнөөр эрхилэгдэнэ.

Гэхэ зуура, жэшээлхэдэ, Заиграйн, Яруунын, Тарбагатайн аймагуудта агитационно - ойлгууламжын худэлмэри үшөө доодо хэмжээндэ ба энэ худэлмэри үргэн далайсатайгаар үшөө табигдаагүй байһаар.

Эдэ ба зарим бусад аймагуудта агитационно-ойлгууламжын худэлмэриие хүтэлбэрилгэдэ ёһо тэдыгээр хандаха гү, али өөрөө бүтэхэдэ найдаха ушар гарадаг байна. Жэшээлхэдэ, СССР-эй Верховно Советдэ һунгаха һунгалтануудтай дашарамдуулан ябуулагдаха агитационно-ойлгууламжын худэлмэри тухай партиин областной ба аймагай комитедүүдэй пленумүүдэй тогтоолнуудые Заиграйн аймагай партийна зарим эхин организацинуудта һүүлэй үдэрнүүд хүрэтэр зүбшэн хэлсээгүй байһан баримтые агитационно-ойлгууламжын худэлмэридэ ёһо тэдыгээр хандаһан ба оһол назагай ябадалһаа ондоогоор яажа сэгнэжэ болохоб? Энэ асуудалаар ВКП(б)-гэй Заиграйн айкомой VI пленумэй гаргаһан тогтоол 15 хоног үнгэрһэн хойно партийна эхин организацинуудта эльгээгдэһэниинь бүришье гайхалтай юм. Мүн энэ аймагта агитпунктнуудые даагшадай семинар ба зүблөөнүүд һая болотор үнгэргэгдэдэггүй байгаа. Сталинай, Ждановай нэрэмжэтэ колхозуудта, модобэлэдхэлэй № 16 участогта агитаторнуудай семинар үнгэргэгдөөгүй байгаа. Тиимэһээ Заиграйн ба бусадшье аймагуудай зарим агитаторнууд тодо һоноо агитаци ябуулхын оронгдо һунгалта тухай Дүрим ёһо тэды уншажа үгөөд лэ худэлмэреэ хизаарладаг байба.

Һунгалтада бэлэдхэлэй үеын үдэр бүхэндэ агитаторнуудай урда шэнэ зорилгонууд табигдана, хөөрэлдөө болон уншалга хэхэ темэнүүд бүри олошорно. Ушар иимэһээ партийна организацинууд эдэ зорилгонуудые дүүргэхэ ябадалда агитаторнуудые залан ударидаха, хөөрэлдөө, уншалга, элидхэл ба лекцинүүдые хэхэ темэнүүдыень тэдэндэ һануулжа үгэхэ уялгатай. Иигэжэ агитационно-ойлгууламжын худэлмэриие оперативнаар хүтэлбэрилгэ хангаха хэрэгтэй.

Гэбэшье, һунгалтануудта бэлэдхэлэй үедэ хэгдэжэ байгаа агитационно-ойлгууламжын худэлмэриин ябасаһаа тобшолол хэхэдэ Зэдын, Закаменай ба бусад аймагуудта һунгуулиин урда тээхи агитациие оперативнаар хүтэлбэрилгэ үшөө хангагданагүй. ВКП(б)-гэй ЦК-гэй бүхы һунгагшадта хандаһан хандалга соо найруулагдаһан партиин һунгуулиин платформые тайлбарилха тухай эдэ аймагуудай агитаторнуудта февралиин 21—22 хүрэтэр һануулагдаагүй байшоо. Агитационно-ойлгууламжын худэлмэриие партиин Яруунын, Хориин айкомуудай зарим худэлмэрилэгшэдэй оперативнаар хүтэлбэрилдэггүй байһые иимэ баримта гэршэлнэ гэбэл: Бурят-Монголые сагаангвардеецүүдһээ ба интервентнүүдһээ сүлөөлһэн үдэрһөө хойшо 30 жэл гүйсэһэнэй ойдо бэлэдхэлые эдэ аймагуудта һүүлшын үдэрнүүд болотор эхилээгүй байгаа. Эдэ аймагуудай зарим агитаторнууд дурсагдаһан ой энэ жэлдэ тэмдэглэгдэхэ юм гэжэ мэдэхэгүй байшоо. ВКП(б)-гэй Хориин ба Яруунын айкомуудай пропаганда ба агитациин таһагуудые даагшад нүхэд Дагбаев ба Аюров гэгшэд энэ байдалые бусад худэлмэридөө, тусхайлан хэлэбэл, аймагай партийна конференцинүүдые үнгэргэлгын худэлмэридэ тухашарһан дээрэһээ болоо гэжэ тайлбарилна. Тэдэнэй иимэ хүнгэхэн һаналнууд хадаа агитационно-ойлгууламжын худэлмэриие хүтэлбэрилгэдэ зүбхэн лэ ёһо тэдыгээр хандаһаниие ба оһол назагай ябадалые харуулна бэшэ гү?

Коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудай түлөө агитаци ябуулха—һунгалтада бэлэдхэлэй шэнэ шата эхилбэ. Тиимэһээ агитационно-ойлгууламжын худэлмэридэ шэнэ, харюусалгатай зорилгонууд табигдана. ВКП(б)-гэй ЦК-гэй бүхы һунгагшадта хандаһан хандалга соо найруулагдаһан, партиин һунгуулиин платформые ажалшадта тайлбарилан ойлгуулха ябадалые үргэнөөр эрхилхэ, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой кандидадуудые СССР-эй Верховно Советдэ депутадуудаар нэгэн һаналаар һунгахын түлөө агитациие хаа хаанагүй, дары эхилхэ шухала.

Агитационно худэлмэриин хронико

◆ ХОРИ. «Красный партизан» колхозой комсомолец Батажап Рабжаев малай холын фермэнүүдтэ эмхидхэгдэһэн улаан булангуудтаа сапаар ошожо, һая гараһан газетэ, журнал, плакадуудые ба һонин номуудые абаашажа үгэнэ. Тиихэ зуураа һунгуулиин дүрим тухай ойлгосотой ба һонирхолтойгоор малшадта хөөрэжэ үгэнэ.

* * *

◆ «III Интернационал» колхозой агээ түрүү хонишон-коммунистка Ц. Ц. Шойенова бүхы сүлөөтэ сагаа агитационно-ойлгууламжын худэлмэридэ үгэнэ. Малажалшадай дунда һунгуулиин системэ тухай ба бусад темэнүүдээр 8 дахин хөөрэлдөөнүүдые хээ.

* * *

◆ «Пламя» колхозой Бага Тарбагатайн малай фермэдэ һаяхан радиоприемник тодхогдобо. Эндэ ажаллажа байһан комсомолка М. Борисова һунгуули тухай радиогоор дамжуулһан һонинуудые бэшэжэ абаад, бэшэ малшадтаа бултандань хэлэжэ үгэнэ. Тэрээнһээ гадна газетэ, журналнуудай һонинуудые ходо уншажа үгэнэ.

Б. Намжилон.

* * *

◆ Мухаршэбэрэй аймагай Бар гэжэ тосхоной 15 агитаторнууд (хүтэлбэрилэгшэнь Тунухунов) арба арбан айлнуудые даажа абанхай. Тэдэнэйнгээ дунда һунгуулиин тухай элдэб темэнүүдээр тус бүридөө 9—11 хөөрэлдөөнүүдые хэбэ.

УРАНҺАЙХАНАЙ, ҮНГЭТЭ ШЭНЭ ФИЛЬМ

„БЕРЛИНЭЙ УНАЛГА"

(хоёр серинүүдтэй)

АГУУЕХЭ ИЛАЛТА ТУХАЙ ФИЛЬМ

Советскэ хүнүүдэй творческо ажал худэлмэриие, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хүшэр хүндэ үдэрнүүдые, гениальна сталинска стратегиие тодо һонороор харуулһан, «Берлинэй уналга» гэжэ шэнэ фильмые манай Эхэ ороной олон миллион арад зон гүнзэгы ехэ баясхалантайгаар хаража байна.

Героическа советскэ арад тухай хөөрэжэ үгэгшэ энэ фильм хадаа үндэр дээдэ олон мэдэрэлнүүд болон һанал бодолнуудые түрүүлнэ.

Металлургическа заводто экскурсида һургуулиинхидай ошожо ябахань экран дээрэ харагдана. Тэдэнэй хонгёо гоёор дуулалдахань холоһоо дуулдажа, һалбаран сэсэглэжэ байгаа тала губиие зэдэлүүлэн сууряатана:

Һайн үдэр байна даа,
Һалбаран сэсэглэнэ дайдамнай,
Ургана һалбарна сэсэгүүд,
Ургажа ябанам биишье.

Фильм юрэ иигэжэ эхилнэ. Ажабайдалда инаг дуратай, бэлигтэй солбон залуушуулые завод дээрэ харанабди, эршэмтэйгээр ажаллажа байһан хүнүүдые танинабди. Октябрьтай сасуу элитэ сталевар Алексей Ивановтой, залуухан багша басаган Наташа Румянцеватай танилсанабди.

Нарата һайхан воскреснэ үдэр байна. Баян үндэр тарян соохи харгыгаар зол жаргалта Алексей, Наташа хоёр ябажа ябана. Эдэнэр инаг дурлалайнгаа мэдэрэлнүүд тухай хөөрэлдэнэ. Бодото ажабайдал ямар һайханаар харуулагданаб! Теэд гэнтэ зол жаргалта ажабайдал таһалдашана. Манай хилэнүүдые хорото муухайгаар нэбтэрэн гараһан фашистска самолеадууд хадаа советскэ хүнүүдые алана, алтан һайхан ургасые, айл нютагуудые галдана.

Наташые гитлеровскэ богоолшолгодо туужа абаашана. Алексей автомат гартаа барижа ябаад, Сталинградһаа Берлин хүрэтэр ошоно.

Арадай ба вождиин нэгэдэнхэй байдал хадаа фильмын гол темэнүүдэй нэгэниинь мүн. Тодо һонор хэдэн олон жэшээнүүд дээрэ эдэнэй өөһэд хоорондоо түрэл, дүтэ байһыень харанабди. Амгалан тайбан ажабайдалайнгаа үдэрнүүдтэ худэлмэришэдэйнгөө коллективэй урдань Наташа Румянцевагай хэлэһэн үгэнүүдынь удаан саг соо мартагдахагүйгөөр ойндо хадагдана.

— Иимэ гайхамшагта һайхан сагта ажаһууһанаараа зол жаргалтайб... Нүхэр Сталинай портрет тээшэ хараһан бэеэрээ: — түйлай ехэ зол жаргалтай байгааб, гэжэ нюурааараа хаража байжа хэлэгшэ һайб... теэд тиигэжэ болохогүй хадань: агууехэ ба зол жаргалта ажабайдалай тулада бидэниие ургуулан хүмүүжүүлһэн Сталин мандаха болтогой!—гэжэ хэлэхэмни.

Алексей Ивановтой нүхэр Сталинай уулзалгань зүрхэ худэлгэмэ зохид дулаахан, энхэрэг һайн байна. Энэ хадаа ороноймной хүгжэлтэдэхи амгалан тайбан үеые тэмдэглэн харуулна. Агууехэ Сталиндаа бүгэдэ арадай инаг дуратай байһыень эндэ харахаһаа гадна, мүн арадтаа вождиингоо хизааргүй ехэ инаг дуратай байһыень, арад тухайгаа Сталинай эсэгын анхаралые харанабди.

Москвада ноябрьска бүрхэг үглөөгүүр харагдана. Дайсад столицада дүтэлшоод байна. Улаан талмай дээрэ сэрэгшэд жагсана. Мавзолейн трибуна дээрэ агууехэ Сталин харагдана. Тэрэнэй хэлэһэн түүхэтэ үгыень бүхы дэлхэй дуулажа байна.

Картинанууд түргэнөөр хубилжа, Гитлерэй рейхсканцеляриин зал экран дээрэ бии болоно. Хариин гүрэнүүдэй посолнууд, тэрэ тоодо испанска генерал, турок, папска түлөөлэгшэ болбол Гитлерые богоол ёһоор амаршална. Галзуу тэнэг фюрер хадаа ородой арми усадхагдаа, «Москва Германиин хүл доро» оронхой гэжэ тоолоно. Теэд радио шагнан гэхэдэнь, тад ондоо байжа байба, Улаан талмай дээрэ боложо байһан парад радиогоор дамжуулагдажа байба. Гүн ехэ этигэл найдабаряар түгэлдэр сталинска үгэнүүд хадаа рейхсканцеляриин ханануудые нэбтэ ханхинан, фашистска зольбонуудые мэгдүүлнэ. Гитлер галзуу тэнэгээр аашална. Москва тээшэ нэмэжэ эльгээһэн хэдэн мянган самолеадуудайнь нэгэнииншье нэбтэрэн гаража шадабагүй. Москва шадар үхэлөө олоһон германска солдадуудай, мүн бутасохигдоһон гитлеровскэ техникын хүүр хадаа Москвае эзэлхэ гэһэн дайсанай һэдэлгынь, сахилгаан түргэн дайнай гитлеровскэ түсэбүүдэйнь юугээр дүүрэһыень харуулна.

Советскэ Армитаяа хамта Алексей Иванов өөрынгөө түрэл завод хүрэтэр ошоно. Энэ хадаа фильм дотор гүнзэгы удхатайгаар харуулагдана. Гэрэйнь байһан һуури үй бута һүршэһэн хэбтэнэ. Эхэнь алуулшаһан, инаг дуратай басаганиинь үгы байжа байна. Эрэлхэг зоримгой сэрэгшэ ориложо, газарта унана. Иванов, мүн тэрэнэй дайшалхы үнэн хани нүхэд—украинец Костя Зайченко, грузин Кантария, Узбек Юсупов гэгшэд бүри ехэ хүсэтэйгөөр дайсанда дураа гутажа, дайсанай эшээндэ түргэнөөр хүрэхэ гэһэн эрмэлзэлгэ тэдэнэй лосоонь урган бадарна. Ивановто өөртэнь тудаһан энэ гашуудал ниитэ зоной гашуудалтай нэгэдэжэ, арадай барагдашагүй ехэ хүсэн болон ургана.

Гениальна полководец хадаа фашистнуудые сохихо һүүлшынгээ дайшалхы сохилтонуудые бэлэдхэжэ байна.

Союзна державануудай ударидагшадай конференци Ялтада сугларна. Үргэн түхэреэн стол тойроод Сталин, Рузвельт, Черчилль гэгшэдэй һуужа байһан зал экран дээрэ харагдана.

Английска премьер хадаа үнэн сэхэ сэдьхэлтэйгээр эндэ ерэһэн бэшэ байба. Тэрэ хадаа яаранагүй, арадуудай тон ехээр хүсэжэ байһан эб найрамдалые түргөөр түйлаха гэжэ хүсэнэгүй.

Кино харагшад болбол Ялтинска конференци дээрэ нүхэр Сталинайнгаа һүр жабхаланта-сэсэн мэргэн, этигэл найдабаряар түгэлдэр, хэлбэришэгүй хатуу зоримгой байһыень обёорон ойлгоно.

Берлиниие добтолго эхилнэ. Түгэсхэлэй байлдаанай түйлай ехэ картиные фильм харуулна. Тылдэ советскэ патриодуудай байгуулһан һүр ехэтэ зэбсэгүүд худэлжэ эхилнэ. Добтолгын амжалтатай түргэнөөр ябуулагдажа байһаниинь тусгаар ехэ шадабаритайгаар харуулагдана. Байлдаануудай зарим эпизодуудынь мартагдахаар бэшэ. Советскэ сэрэгшэд урагшаа эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр дабшана. Зориһон хэрэг тээшээ улам бүри дүтэлнэ. Зоримгой хатуугаар байлдажа ябаһан Алексей Ивановые, мүн тэрэнэй үнэн нүхэдые байлдаануудай гал дүлэн соогуур хараһаар зандаа байнабди.

Энэ үедэ шуһата фюрер газар доро улам бүри гүнзэгыгөөр хоргодоно. Капканда ороһон зэрлиг галзууран байна. Ородууд метродо орожо ерээ гэжэ мэдэхэдээ, Гитлер болбол Шпрее мүрэнэй уһые метро руу табиха гэжэ захиралта үгэнэ.

Ехэ байшан соо шэбээлшэһэн гитлеровскэ үхэлшэдэй ехээр буудажа байбашье һаань, советскэ сэрэгшэд рейхстагые добтолжо ороно. Берлин дээрэ Илалтын тугые мандуулха гэһэн тон ехэ хүндэтэй зорилго хэдэн боецүүдтэ—Иванов, Зайченко, Юсупов, Кантария, Егоров гэгшэдтэ даалгагдана. Туг улам бүри өөдөө бодоно. Гэр соогуур, гэрэй гэшхүүрнүүд дээгүүрнь хүндэ хүшэр байлдаанууд болоно. Эсэстээ, «Ура!» гэһэн бүгэдын абяан доро, гэрэй оройдонь улаан туг намилзан байба. Илалта түйлагдаа!

Фильм хадаа Берлиндэ нүхэр Сталинай ерэлгээр дүүрэнэ. Истребительнүүдээр үдэшэгдэһэн, транспортна ехэ самолетые тэнгэридэ харамсаараа, хүнүүд аэродром тээшэ гүйлдэнэ. Советскэ боецүүд болон Европын сүлөөлэгдэһэн арадуудай түлөөлэгшэд хадаа гитлеровскэ зоболонгоһоо хүн түрэлтэниие абарһан гениальна полководецые баяртайгаар амаршална.

Эндэ Алексей, Наташа хоёрой гүнзэгы удхатай уулзалга болоно. Хатуу шэмэрүүн хэдэн олон үдэрнүүдые хүн түрэлтэн дабан гараа гээшэб. Шэнэ үдэр эхилбэ. Зол жаргалаар дүүрэн советскэ хүнүүд хамтадаа өөһэдынгөө һайн һайхан ажабайдалые һэргээн бодхоожо, байгуулжа эхилбэ.

Фильм хадаа бүхы дэлхэйн ажалшадта хандаһан нүхэр Сталинай үгэнүүдээр дүүрэнэ:

—Энэ илалта үнэтэй сэнгээр түйлагдаба. Өөһэдынгөө хохидолнуудые бү мартагты. Мүнөө түүхэ хадаа эрхэ сүлөөдэ дуратай арадуудай урдань үргэн зам нээжэ үгэбэ. Арад бүхэн хадаа бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ ёһотой. Бүхы оронуудай жиирэй хүнүүдэй, бүхы арадуудай зол жаргалай түлөө. Имагтал тиигэбэл, манай хохидолнууд дэмы хосороогүй, хүн бүхэн өөрынгөө ерээдүйе хатуу найдамтайгаар хаража байна гэжэ хэлэжэ шадахабди... Ерээдүйнгөө нэрэ түрын тулада эб найрамдалые хамгаалая. Таанарта бултандатнай амгалан тайбан ба зол жаргалые хүсэнэб, хани нүхэдни!

Нүхэр Сталинай рольдо артист М. Геловани наадана. Тэрэ хадаа гениальна вождь ба стратегэй арадуудай хани нүхэр ба зоригжуулагшын һүр жабхаланта образые байгуулаа. Геловани хадаа агууехэ хүнэй хизааргүй ехэ инаг дулаан ба энхэрэг һайн шэнжэ шанарые харуулжа шадаа.

Хүсэн түгэлдэр ород арадай гайхамшагта хүбүүн Алексей Иванов болбол кино харагшадай ойндо бата бүхөөр оронхой. Энэ рольдо бэрхээр наадаһан артист Б. Андреев хадаа дэлгэрэнгы ехэ, һайн һайхан сэдьхэлтэй, айхые мэдэхэгүй ба дайсанда хайра гамгүй хүнэй образые харуулжа шадаа. Наташа Румянцева (артистка М. Ковалева), Костя Зайченко (артист Ю. Тимошенко), Юсупов (артист А. Уразалиев) гэгшэдэй образуудынь мартагдашагүйгөөр һанагдана.

Советскэ кинематографиин урагшаа дабшалтадань ехэ ба тон шухала амжалта түйлагдаба. Советскэ арадай ба тэрэнэй вождь, бүхы үе сагуудай гени, Иосиф Виссарионович Сталинай һүр жабхаланта хүсые хэдэн зуун жэл соо батажуулһан, бодото арадай зохёол, үндэр шанартай уранһайханай зохёол байгуулагдаба.

«Берлинэй уналга» гэжэ фильм һаяхан үнгэрһэн сагай үдэрнүүд тухай хөөрэжэ үгэнэ. Зүгөөр энэ хадаа мүнөөдэршье тон шухала удхашанартай байна: энэ хадаа дайн үүдхэгшэдтэ эсэргүү тэмсэлдэ, коммунизмын түлөө тэмсэлдэ хэдэн миллион хүнүүдые зоригжуулна.

Г. Марутов.

Гоминдановска пароход... экипаж Хитадай Арад... Республикын талада ор...

ПЕКИН, февралиин ... (ТАСС). Синьхуа агентствын ...респондентын Фучжоуһоо ...жуулһанай ёһоор, «Хайда» ... гоминдановска пароходой ... пароходоо Циньмын аралһаа ...тадай Арадай Республикын ...до асараад, Арадай Центр... правительствын талада ... байна.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТА... БАРИГШАДАЙ БҮХЭДЭЛХ... КОНГРЕССЭЙ САГ ҮРГЭЛ... КОМИТЕДЭЙ ДЕЛЕГАЦИ... ЕРЭЭ

РИМ, февралиин 28. (Т... Эб найрамдалые хамга... зорюулагдаһан дурадхал... Итальянска парламентда ба...хын тула, эб найрамдалай баригшадай Бүхэдэлхэйн ко...сэй делегаци февралиин 27-...рижһаа ерээ. Делегациин со... Аббат Булье (Франци), Д'А... (Африка), Ван Ден Б... (Бельги), Каншерж (Фра... докернуудай түлөөлэгшэд), ...фессор Нора Уостер (А... Французска Национальна ...най депутат полковник Лев... Сервоз гэгшэд бии.

Аэродром дээрэ делегаци... найрамдалай тала бариг... Итальянска комитедэй гэшү...рэнэй түрүүлэгшэ Пьетро ... түрүүтэйгээр, парламенты... шүүд, демократическа ...зацинуудай түлөөлэгшэд ут...

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТА... БАРИГШАДАЙ БҮХЭДЭЛ... КОНГРЕССЭЙ САГ ҮРГЭЛ... КОМИТЕДЭЙ ДЕЛЕГАЦ... ГОЛЛАНДИ ЕРЭБЭ

ГААГА, февралиин 28. (Т... Эб найрамдалай тала бари... Бүхэдэлхэйн конгрессэй са... жын комитедэй делегаци ...рамдал хамгаалха хэмжээ... хай асуудалаар Голландск... ламентда дурадхалнуудые ...хын тула Амстердам ерэбэ... ландска засагаархид тус ... цида визэ үгэхэеэ арсаа ... дээсэгдэһэн юм. Теэд, тэд... лэгшэд хэлсээнүүдэй үндэһ... зэ хэрэглэхэгүй баруун ор... түлөөлэгшэд болоно.

США-гэй ПРОГРЕССИ... ПАРТИИН СЪЕЗД...

Февралиин 24-һөө 27 ... Чикаго городто, США-гэй ...рессивнэ партиин съезд ... Съезд дээрэ 35 штадуудһа... делегадууд хабаадаба. Тэ... лес, Поль Робсон ба парт... доошье ажал-ябуулагшад ...лэһэн байна.

Съезд хадаа партиин ... мын политическэ хубиие ... Нэгэдэмэл Нацануудай Ор...цяар дамжуулан атомна ... зэбсэгые бүхыдэнь хори... СССР-тэй ба Зүүн Европ...нуудтай нормальна худал...маа һэргээхэ; Германиин ... дотор ямаршье зэбсэгтэ ...дые гү, али сэрэгэй нэгэд... байгуулха ябадал хорим...жэ тус программа дотор... хагдана. Тэрэшэлэн ф...ска Испанитай дипломати...рилсаануудаа бүримүһэн ... эрилтэ хэбэ.

Съезд болбол ороной ... ба гадаадын ажабайдалай ... асуудалнууд ба уласхо... асуудалнууд тушаа тогтоо... баталан абаа. Партиин на...на комитедэй нэгэдэхи ... шээр Элмер Бенсониие, ... түрүүлэгшээр — Поль Ро... һунгаа.

(ТА...

ФРАНЦИДА ЮУМЭНЭЙ... УЛАМ ХҮНДЭРНЭ...

ПАРИЖ, февралиин ... (ТАСС). Национальна ста...скэ институдай мэдээнүүд... Парижда промышленна 34... товарай рознично сэнгүүд...раль соо ехээр хүндэрһэн ... Хартаабхын, кофейн, сыр... шэлэн түлихэ ба гэрэл ...риалнууд болон мылын ... дэрөө.

ЗАҺАБАРИ...

Манай газетын марты... номерой гурбадахи нюур... шагые «Национальнос... Советдэ һунгаха һу... № 434 Улан-Удын город... руг» гэжэ заһабарилан ... гуйгдана.

Харюусалгата ...
Д. Д. ЛУБС...

РЕДАКЦИИН АДРЕС: Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ Үнэн), ТЕЛЕФОНУУД: отв. редактора—23; АТС—1-80, зам. отв. редактора—7-85; отв. секретаря 3-23; отделов партийной и ко... жизни, культуры и быта—4-52; пропаганды и агитации—7-85; сельского хозяйства, промышленности и транспорта—6-84; переводов—3-23; писем трудящихся и информации—6-84 (2 зв.); об'явлений 2-64 (2 зв.); Для междугородных переговоров—16.

Н—02247

Типография Управления полиграфии, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР.

Тираж 10.000